

**ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ**

**Делатност јавног тужиоца у предистражном
поступку и истрази**

(мастер рад)

Ментор:
Проф. др Саша Кнежевић

Студент:
Анђела Лазић
Број индекса: M034/23-O

У Нишу, 2025. године

Садржај

Увод	1
1. Појам јавног тужилаштва	3
2. Упоредни модели јавних тужилаштава	6
2.1. Утицај Француске револуције на оснивање институције јавног тужилаштва	7
2.2. Немачки модел јавног тужилаштва	7
2.3. Континентални и адверзијални модели кривичног поступка и њихов утицај на јавно тужилаштво.....	8
3. Оснивање и историјски развој јавног тужилаштва у Србији	9
3.1. Постанак и развој јавног тужилаштва кроз XIX.....	9
3.2. Реформа јавног тужилаштва кроз XX	10
3.3. Реформа јавног тужилаштва кроз XXI.....	13
4. Делатност јавног тужиоца у предистражном поступку	15
4.1. Поступање јавног тужиоца по кривичној пријави	17
4.2. Поступање јавног тужиоца и његова сарадња са полицијом	22
4.3. Односи јавног тужиоца са полицијом.....	29
5. Истрага.....	31
6. Модел истраге у важећем законодавству - Тужилачка истрага	33
6.1. Наредба о спровођењу истраге	34
6.2. Поступање јавног тужиоца приликом спровођења истраге.....	36
6.3. Делатност јавног тужиоца ради правичног спровођења истраге.....	38
6.4. Присуство доказним радњама.....	39
6.5. Прикупљање доказа и материјала у корист одбране.....	42
6.6. Делатност и предузимање доказних радњи у корист одбране.....	43
6.7. Упознавање са прикупљеним доказима	44
6.8. Чување тајне	45
6.9. Санкције за нарушавање реда.....	45
7. Проширење истраге.....	45
8. Делатност јавног тужиоца поводом прекида и обуставе истраге	46
9. Завршетак и допуна истраге	47
10. Приговор због неправилности у току истраге.....	48
Закључак	49
Литература	52
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ	55
SUMMARY AND KEYWORDS	56
Биографија	57

Увод

Јавно тужилаштво је важан сегмент правосуђа. Као институција, за разлику од суда, није независан државни и правосудни орган. Јавно тужилаштво обавља посебну правосудну функцију у оквиру система државне извршне власти. По својој правној природи представља специфичан управно-правосудни орган који је централизован и хијерархијски устројен.¹ Постоје јавна тужилаштва опште и посебне надлежности.

Тужилаштва опште надлежности су:²

- Основно јавно тужилаштво;
- Више јавно тужилаштво;
- Апелационо јавно тужилаштво (са седиштем у Београду, Нишу, Новом Саду и Крагујевцу)
- Врховно јавно тужилаштво (са седиштем у Београду)

Јавна тужилаштва посебне надлежности су:

- Јавно тужилаштво за организовани криминал;
- Јавно тужилаштво за ратне злочине;

Такође, при Вишем јавном тужилаштву у Београду, основано је посебно одељење за борбу против високотехнолошког криминала, односно Посебно јавно тужилаштво.

Законик о кривичном поступку из 2001. године престао је да важи, а заменио га је Законик из 2011. године, који се у потпуности примењује од 1. октобра 2013. године. Ипак, у предметима који се односе на кривична дела из надлежности јавног тужилаштва посебне надлежности, примена Законика започела је раније – од 15. јануара 2012. године.³ Такође, у прелазним и завршним одредбама прописано је да члан 7 став 1, као самосталан члан Законика о кривичном поступку,⁴ који се односи на покретање кривичног поступка важи од истог датума. Једна од кључних измена уведених Закоником о кривичном поступку огледа се у напуштању ранијег инквизиторног модела, у којем је суд имао доминантну улогу у спровођењу доказног поступка. Уместо тога,

¹Проф. др Саша Кнежевић, *Кривично процесно право-општи део*, Правни факултет – Универзитет у Нишу, 2023, стр. 169

² Чл. 13 Закона о јавном тужилаштву

³ Чл. 608 Законика о кривичном поступку

⁴ Чл. 7 ст. 1 Законика о кривичном поступку

успостављен је адверзијални систем, инспирисан англосаксонским правом, у коме суд више није активни учесник у прикупљању доказа. Основна одговорност за доказивање сада лежи на јавном тужиоцу и окривљеном односно његовој одбрани, док саме странке предузимају иницијативу у предлагању и извођењу доказа. Улога суда се своди на неутрално и објективно вредновање доказа изведених на главном претресу, са циљем да се утврде све релевантне чињенице у вези са кривичним делом и кривицом окривљеног, али уз истовремено елиминисање начела истине. Истовремено, странки незадовољној судском одлуком остављена је могућност подношење жалбе против пресуде и због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, другим речима, услед заснованости пресуде на неистини, а да при том, суд уопште и нема дужност утврђивања истине, као и да је извођење доказа, што значи и стварање подлоге за утврђивање чињеничног стања, примарно поверено странкама, што представља контрадикторност самих одредаба Законика, јер су саме странке, у првом реду, процесно одговорне за утврђивање чињеничног стања.⁵

Јавни тужилац врши оптужну функцију када су у питању кривична дела за која се гони по службеној дужности. Редовни кривични поступак се може поделити на: првостепени кривични поступак и поступак по правним лековима (другостепени кривични поступак). Фазе као што су предистражни поступак, истрага и подизање оптужнице претходе првостепеном судском поступку и представљају посебне етапе у оквиру целокупног кривичног поступка. Други стадијум је главни кривични поступак, који чине следеће фазе: припремање главног претреса, главни претрес и доношење пресуде.⁶

Предистражни поступак се покреће када постоје основи сумње⁷ да је извршено кривично дело, а за његово вођење потребан је исти ниво сумње као и за истрагу. Сврха предистражног поступка јесте да се у што краћем року прикупе иницијалне информације о могућем кривичном делу и учиниоцу. Спроводи га углавном полиција, чијим радом координира јавни тужилац. Предистражни поступак је за разлику од истраге, неформалан. На основу прикупљених информација, тужилац ће одлучити да ли ће одмах

⁵ Проф. Др Милан Шкулић, *Доминантне карактеристике основних великих кривичнопроцесних система и њихов утицај на реформу српског кривичног поступка*, Правни факултет-Универзитет у Београду, 2013. година, стр. 176

⁶ Проф. др Станко Бејатовић, Проф. др Милан Шкулић и Др Горан Илић, *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, Београд, 2019, стр. 4

⁷ Чл. 2 ст. 1 тачка 17 Законика о кривичном поступку

одбацити кривичну пријаву, покренути истражни поступак, поднети оптужни акт или ће ипак применити начело опортунитета.⁸

Када је реч о истрази, коју карактеришу строго формалне процедуре, за чије је покретање неопходно постојање истог степена сумње као и за покретање предистражног поступка, њен циљ је прикупљање доказа који ће бити коришћени у кривичном поступку.⁹ Истрага је факултативни стадијум кривичног поступка, а јавни тужилац када сматра да је стање ствари довољно разјашњено и да су докази којима располаже довољно чврсти да на њима заснива своје оптужење, односно да подупиру оправдану сумњу, има могућност да непосредно подигне оптужницу.¹⁰ Спроводи је јавни тужилац у сарадњи са полицијом и уколико је неопходно, са другим органима и службама,¹¹ али уз могућност учешћа судије за претходни поступак.¹² Истрага може трајати дуже, али не дуже од шест месеци, односно годину дана, када је реч о кривичним делима по којима поступају јавна тужилаштва посебне надлежности.¹³ Тужилац након завршене истраге доноси одлуку о подизању оптужнице, одустанку од кривичног гоњења или доношењу решење о одбачају кривичне пријаве. Основна разлика је у томе што је предистражни поступак иницијална фаза, неформалног карактера, усмерена на процену потребе за детаљнијом истрагом, док истражни поступак подразумева конкретне активности у циљу прикупљања доказа који се могу користити у кривичном поступку.

1. Појам јавног тужилаштва

Јавно тужилаштво је јединствен и самосталан државни орган који гони учиниоце кривичних и других кажњивих дела и врши друге надлежности којима се штити јавни интерес одређен законом. Јавно тужилаштво врши своје надлежности на основу Устава, потврђеног међународног уговора, закона, општеприхваћених правила међународног права и другог општег акта, донетог у складу са законом.¹⁴ Јавни тужилац је орган који у систему кривичног правосуђа има централну улогу у заштити уставности и законитости, као и у заштити јавног интереса кроз примену кривичноправних норми. Он

⁸ Чл. 282, 283 и чл. 284. Законика о кривичном поступку

⁹ Чл. 295 ст. 2 Законика о кривичном поступку

¹⁰ Чл. 331 ст. 5 Законика о кривичном поступку

¹¹ Чл. 298 ст. 1 и ст. 4 Законика о кривичном поступку

¹² Чл. 22 ст. 2 Законика о кривичном поступку

¹³ Чл. 310 ст. 2 Законика о кривичном поступку

¹⁴ Чл. 155 став 1 и став 2 Устава Републике Србије

делује у име државе, заступајући оптужбу у кривичном поступку и предузимајући процесне радње у циљу утврђивања кривичне одговорности учиниоца дела. Појам јавног тужиоца обухвата и његов функционални положај, надлежности и обавезу поступања у складу са законом, објективношћу и непристрасношћу, што је кључно за обезбеђење правичног поступка и остваривање принципа владавине права.¹⁵

У складу са Уставом Републике Србије, јавно тужилаштво је самосталан државни орган који гони учиниоце кривичних и других кажњивих дела, предузима правне радње ради заштите уставности и законитости, и има овлашћење да подноси правне лекове у јавном интересу.¹⁶ Закон о јавном тужилаштву додатно уређује унутрашњу организацију, начин именовања и престанак функције, као и положај главног јавног тужиоца и јавних тужилаца, наглашавајући њихову самосталност у одлучивању, али и обавезу поштовања упутстава вишег јавног тужиоца у оквиру хијерархијске структуре тужилачке организације, као и друга питања која су од значаја за рад јавног тужилаштва.¹⁷

Носилац јавнотужилачке функције дужан је да своју функцију врши самостално, стручно, савесно, непристрасно и правично, поступајући у разумним роковима и без неоправданог одлагања. У оквиру свог деловања, дужан је да поштује уставна и законска начела, укључујући претпоставку невиности, те да обезбеди пуно поштовање процесних права свих учесника у поступку. Посебна пажња мора се посветити заштити људских права, правима оштећеног лица и превенцији било којег облика дискриминације.¹⁸

Као руководиоца предистражног и истражног поступка, он наступа као орган од чијих активности и зависи покретање формалног кривичног поступка. Надлежност јавног тужилаштва, као државног органа је двострука. У његовој надлежности је гоњење учинилаца кривичних и других кажњивих дела, уз истовремену заштиту уставности и законитости. Функција јавног тужиоца се врши у јавном интересу ради обезбеђивања примене Устава и закона, при чему се мора обезбедити поштовање и заштита људских права и основних слобода, и мора се вршити непристрасно. Управо зато што он своју функцију врши у јавном интересу, мора поступати савесно, објективно и непристрасно.

¹⁵ Васиљевић, Т., *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, Београд: Савремена администрација, 1981, стр. 114–117.

¹⁶ Чл. 155 Устава Републике Србије; Чл. 2 Закона о јавном тужилаштву

¹⁷ Чл. 1 Закона о јавном тужилаштву

¹⁸ Чл. 12 Закона о јавном тужилаштву

¹⁹ Објективност и непристрасност се огледају у дужности јавног тужиоца да са једнаком пажњом испитује чињенице и прикупља доказе, било да они иду на терет окривљеном, или ипак у корист његове одбране. Што се непристрасности тиче, она се обезбеђује установом изузећа, сходно одредбама ЗКП-а, које се односе на изузеће судија.²⁰ Функција јавног тужиоца почива на начелу официјелности, које му даје ексклузивно право да предузме кривично гоњење за сва дела која се гоне по службеној дужности. Поред начела официјелности примењује се и начело легалитета, по коме је јавни тужилац дужан да предузме гоњење кад постоје основи сумње да је учињено кривично дело.²¹ То значи да тужилац може покренути поступак без обзира на став оштећеног, па чак и када се оштећени томе противи. Јавни тужилац је, у том смислу, *dominus litis* – господар поступка, што подразумева да једини има легитимитет да поднесе оптужни акт, обустави поступак или примени алтернативне мере. Дакле, он мора поступати без дискриминације, водећи рачуна о принципима правичности и једнакости пред законом. Његова функција није искључиво репресивна, већ и гаранцијска. На овај начин, јавни тужилац представља равнотежу између државне репресије и заштите основних права и слобода појединца, што је посебно наглашено и у уставним и законским нормама које одређују његов положај. Тужилаштво има активну улогу током целог поступка – од спровођења тужилачке истраге, преко учешћа у главном претресу, предлагања и извођења доказа, до склапања споразума о признању кривице и евентуалног одустајања од кривичног гоњења. Његово поступање има и шире друштвене импликације, јер утиче на јачање владавине права, правну сигурност и превенцију криминалитета. Стога, без ефикасног, стручно оспособљеног и законито организованог јавног тужилаштва, ниједан кривичноправни систем не би могао да функционише у складу са савременим правним и демократским стандардима.

При одлучивању да ли ће се покренути кривични поступак, треба имати у виду да је покретање поступка дискреционо право јавног тужиоца, односно право да одлуче да ли ће одбацити кривичну пријаву, оптужити одређено лице или поднети оптужни акт за блаже кривично дело.²²

¹⁹ Чл. 12 Закона о јавном тужилаштву

²⁰ Чл. 42 Законика о кривичном поступку

²¹ Чл. 43 Законика о кривичном поступку

²² IKEAZOR AKARAIWE, Esq, LL.B, B.L, CH.MC, ACIArb (UK), *THE PROSECUTOR'S HANDBOOK* for the Ministry of Justice, Enugu Stat-Nigeria, 2013. стр.26

У сваком савременом систему кривичноправне заштите, јавно тужилаштво представља кључни елемент кривичног поступка, будући да у име државе и у интересу друштва заступа оптужбу и обезбеђује правичну, ефикасну и закониту реакцију на кривична дела. Уместо да оштећени самостално покреће и води поступак, овлашћење за кривично гоњење прелази на јавног тужиоца, чиме се постиже институционална заштита јавног интереса и објективност у поступању. Као орган који има дискрециона овлашћења да одлучи да ли постоји основана сумња за покретање поступка, тужилаштво може одлучити да покрене истрагу, поднесе оптужни акт, одбаци кривичну пријаву или примени институт одлагања кривичног гоњења – у складу са законом и околностима конкретног случаја.²³

Традиционално, тужилачка функција подразумева иницирање правних поступака против лица за која постоје основи сумње да су повредила кривични закон једне државе, као и обезбеђивање правичног и законитог суђења оптуженим лицима за извршење кривичних дела. Обим и природа дискреционих овлашћења тужилаца у вези са одлуком о покретању кривичног гоњења варирају у зависности од историјских околности, културних карактеристика и правне традиције конкретног правног система.

Осим тога, тужиоци располажу и другим облицима дискреционог овлашћења, укључујући могућност закључивања споразума о признању кривице, одлучивање о значају сведочења у оквиру судске стратегије, као и формулисање препорука у погледу санкције. Одлука о покретању кривичног гоњења представља најзначајнији корак у целом процесу. Она захтева пажљиву процену и балансирање више фактора, као што су: расположивост и снага доказа, вероватноћа осуђујуће пресуде, као и интереси различитих актера – оштећеног, окривљеног и шире заједнице.²⁴

2. Упоредни модели јавних тужилаштава

Кроз историју постојали су различити модели јавног тужилаштва. Организација, положај, надлежности и структура јавног тужилаштва резултат су политичког и

²³ Чл. 284, чл. 283а и чл. 331 Законика о кривичном поступку

²⁴ International Center for Transitional Justice RESEARCH REPORT Guiding and Protecting Prosecutors Comparative Overview of Policies Guiding Decisions to Prosecute October 2019 стр.1

историјског развоја државе. Појава и развој јавног тужилаштва, као институције, везују се за средњи век и захтев владара усмерен ка правним заступницима да се ангажују на заштити интереса владара пред судом. Положај правних заступника који су заступали интерес владара пред судом, врменом се мењао. Они су постали обавезни да се искључиво посвете заштити јавног интереса, односно државе.²⁵

2.1. Утицај Француске револуције на оснивање институције јавног тужилаштва

На промену институције јавног односно државног тужилаштва значајан утицај имала је Француска револуција из 1789. године. Корени уређења јавног тужилаштва у већини држава континенталног правног система могу се тражити у француском Code d'Instruction Criminelle из 1808. године,²⁶ којим је успостављено јавно тужилаштво у Француској. Ова држава утицала је на оснивање јавног тужилаштва у другим европским државама које су биле под француском влашћу. Након ослобођења од Француске, државе су задржале институцију јавног тужилаштва. Тиме држава за себе задржава право кривичног гоњења и по закону овлашћује јавног тужиоца, који заступа јавни интерес и који је првенствено тужилац за кривична дела за која се по закону гони по службеној дужности. Јавно тужилаштво у Белгији и Холандији било је врло слично уређењу тужилаштва у Француској.²⁷

2.2. Немачки модел јавног тужилаштва

У Немачкој, јавно тужилаштво основано је средином XIX века поделом истражне и судске функције коју је имао истражни судија.²⁸ Током читавог XIX и већег дела XX века подела између судије и јавног тужиоца остала је уређена недовољно детаљно. У том периоду јавни тужилац је делио надлежност над преткривичним поступком са истражним судијом. Временом је истражни судија губио надлежност, да би овај орган

²⁵ Г. Илић ет ал., *Положај јавног тужилаштва у Републици Србији и упоредно правна анализа*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, 2007.

²⁶ P. Verrest, „The French Public Prosecution Service”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 8, No. 3, 2000, 210–244.

²⁷ Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, Београд, 2019, стр. 93-94

²⁸ J. H. Langbein, *Controlling Prosecutorial Discretion in Germany*, *University of Chicago Law Review*, Vol. 41, No. 3, 1974, 439-467

1975. године престао да постоји. Тиме је јавни тужилац постао главни руководиоца преткривичне фазе поступка.²⁹

2.3 Континентални и адверзијални модели кривичног поступка и њихов утицај на јавно тужилаштво

У државама континенталног правног система постоји више модела јавног тужилаштва. Специфична структура и надлежност јавног тужилаштва разликују се од државе до државе. Међутим, модел кривичног поступка у значајној мери је утицао на карактеристике тужилачких система. За континентално европски кривичнопроцесни систем је карактеристично да преовлађују инквизиторски елементи у истрази, док адверзијални модел који преовладава у Великој Британији и државама англосаксонске правне традиције карактерише доказни двобој међусобно супротстављених странака. Тенденције у савременом процесном праву иду ка преузимању решења између наведена два модела, тако да није могуће наћи систем који потпуно припада једном или другом моделу. Зависно од тога да ли је реч о државама континентално европског или адверзијалног модела долазило је до преузимања института споразума окривљеног и јавног тужиоца о признању кривице, или пак до јачања улоге јавног тужиоца.³⁰

За разлику од држава континенталне правне традиције, у којима се настојало јачање саме институције јавног тужилаштва, у англосаксонским државама се функција оптужбе заснивала на појединцу,³¹ а тек касније, након реформи које су се дешавале у 19. и 20. веку, функција разоткривања и пре свега гоњења учинилаца кривичних дела се почела преносити на институцију.

Уколико би се даље кренуло у поделе правних система, када је о овом органу, а самим тим и кривичном систему реч, могли би се разликовати правни системи у којима доминира начело законитости и правни системи у којима примат има начело опортунитета. Свако од ова два начела има своје предности и мане. Начело законитости пружа више гаранција да се неће олако одустати од кривичног гоњења, јер је

²⁹ A. Hans-Jörg, 'Criminal Prosecution: Developments, Trends and Open Questions in the Federal Republic of Germany', *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol 8, No. 3, 2000, 245-256; T. Weigend, 'The Prosecution Service in the German Administration of Criminal Justice' у P. J. P. Tak (ur.) *Tasks and powers of prosecution service in the EU member states* (vol 1), Wolf Legal Publishers, 2004, 205

³⁰ Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, op.cit., *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, Београд, 2019. стр. 95.

³¹ P. C. Stenning, *Appearing for the Crown: A legal and historical review of criminal prosecutorial authority in Canada*, Brown Legal Publications, Cowansville 1986, 17.

дискреционо право јавног тужиоца да одлучује да ли ће приступити гоњењу у знатној мери умањено. Такође је у великој мери умањена могућност склапања споразума о признању кривице. Са друге стране, овакав систем може довести до беспотребних трошкова како материјалних тако и људских ресурса, до гомилања предмета за које је у великој мери упитно да ли ће и како бити решени. За разлику од овог система, у системима у којима доминира начело опортунитета даје јавном тужиоцу више могућности за примену дискреционог начела, што даље доводи до чешћег склапања споразума о признању кривице, па самим тим и до унапређења ефикасности правосуђа и смањења притиска на судове, односно смањења оптерећења судова.³²

Међутим, и ово начело уколико се користи претерано и без ограничења може имати своје недостатке, који се пре свега огледају у могућностима за злоупотребе, може довести до олаког склапања споразума о признању кривице, чак и онда када овакав споразум није неопходан јер има довољно доказа који би довели до окончања кривичног поступка осуђујућом пресудом. Из наведеног разлога се дискрециона надлежност мора пажљиво и јасно дефинисати, уз јасно законско одређивање могућности и ограничења у примени овог начела.³³

3. Оснивање и историјски развој јавног тужилаштва у Србији

3.1. Постапак и развој јавног тужилаштва кроз XIX

У Србији су функцију оптужбе све до прве трећине XX века вршили полицијски органи или судови. Јавни тужилац као посебан државни орган задужен за гоњење починилаца кривичних дела није постојао, и његово увођење у правни систем је текло постепено. Тако је актом из 1840. године, који носи назив „Устројство окружних судова“ предвиђено да оптужну функцију врше полицијски органи. Тачније, наведени

³² Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, *op.cit.*, *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, Београд, 2019, стр. 96

³³ *Ibid*

акт прописује да се јавним тужиоцем има сматрати онај ко оптуженог доведе пред суд, и који је дужан да доказе о кривици оптуженог приложи суду.³⁴

Касније, тачније 1865. године, донет је Закон о поступку судском у кривичним делима који је прописивао да улогу кривичног гоњења врше полицијске власти, или посебан судија који у судском поступку има улогу државног тужиоца.³⁵

3.2. Реформа јавног тужилаштва кроз XX

Даља еволуција овог државног органа је настављена 1901. године, доношењем Закона о поступку војних судова Краљевине Србије у кривичним делима, којим се законом у правни систем уводи војни тужилац, уз дефинисање његове надлежности и делокруга рада.³⁶

Коначно, 1929. године, доношењем Закона о државном тужилаштву, бива установљено Државно тужилаштво као орган наделжан за покретање и вођење истраге, те подизање јавне оптужнице и заступање исте пред судом. Осим ове примарне улоге, сходно наведеном закону, државни тужилац је сарађивао са полицијом у откривању кривичних дела. Такође, државном тужиоцу је у надлежност било дато и вођење дисциплинских поступака против судског особља. Овим је законом био прописан и начин именовања државних тужилаца, те су сви државни тужиоци били постављани на функцију од стране краља, а по предлогу министра правде и уз сагласност председника Министарског Савета. Закон је прописивао изричиту субординацију државних тужилаца, те право надзора вишег над нижим тужилашством, што је укључивало и право издавања дисциплинских мера, усменог или писменог укора. Државно тужилаштво је установљено у више степена, и то као Државно тужилаштво које поступа пред Окружним судовима, Више државно тужилаштво надлежно за поступање пред Апелационим судовима, и Врховно државно тужилаштво које је поступало пред Касационим судом.³⁷

Овај континуитет у развоју тужилаштва као државног органа надлежног за гоњење учинилаца кривичних дела бива донекле прекинут другом светским ратом, и

³⁴ В. Ђурђић, Н. Ранђеловић, Г. Илић, *Српско државно тужилаштво 1804–2004*, Ниш 2004, 43.

³⁵ Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, *op.cit.*, *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, Београд, 2019, стр. 12

³⁶ Ibid

³⁷ Ibid, стр. 13-14

овај орган као такав није постојао у периоду од 1941. до 1945. године. Уместо тужилаштва, неке од функција овог органа су обављали органи које је формирала и установљавала тадашња власт. Тако је у Чачку и Ужицу деловао Одбор за борбу против пете колоне, док је Ваљевски партизански одред имао канцеларију сталног иследника који је имао надлежност да испитује фашистичке агенте.³⁸ Дакле, долази до појаве иследничке службе, чије формално оснивање произилази из Наредбе Врховног штаба о устројству и надлежности војних судова од 29.12.1942. године. Ова наредба, између осталог, установљава и детаљно дефинише положај и овлашћења иследника, те прописује да је иследник дужан да на основу усмене или писмене пријаве било ког лица о постојању кривичног дела, покрене кривични поступак ради истраге пријављеног кривичног дела, те да по завршетку истраге обавести војни суд о резултатима до којих се дошло у току истраге. Уколико би био покренут кривични поступак иследник је у поступку имао положај известиоца који је пред судом износио извештај о почињеном кривичном делу, те о починиоцу истог. Иследник приликом одлучивања суда није имао право гласа.³⁹

Иследничка служба представља претечу послератног јавног тужилаштва, чије је свеобухватно законско дефинисање учињено Одлуком АВНОЈ-а број 133 од 03.02.1945. године о установљењу и надлежности јавног тужиоца Демократске Федеративне Југославије (ДФЈ).⁴⁰

Овим правним актом је јавно тужилаштво дефинисано као посебан и јединствени орган са надлежностима које се тичу надзора над спровођењем закона, и одлука органа извршне власти, те постојање кривичних дела почињених од стране грађана и службених лица. Предвиђено је учествовање овог органа у току целог трајања кривичног поступка, те право истог на подношење редовних и ванредних правних лекова. Наведеном одлуком АВНОЈ-а дефинисан је и избор јавниг тужилаца и то тако да Јавног тужиоца ДФЈ именује АВНОЈ, који врши именовање Јавних тужилаца федералних јединица, али на предлог Земаљских Антифашистичких Већа. Остале јавне тужиоце су именovali Јавни тужиоци федералних јединица, уз сагласност Јавног ДФЈ.⁴¹

³⁸ Л. Драгојловић, *Делатност судова у Ужичкој републици*, Титово Ужице 1981, 167.

³⁹ Д. Перовић, *Јавни тужилац у југословенском кривичном процесном праву*, магистарски рад одбрањен на Правном факултету Универзитета у Београду, Београд 1979, 31-32.

⁴⁰ Одлука АВНОЈ-а број 133 од 03.02.1945. године (Службени лист ДФЈ, бр. 4/45).

⁴¹ Ibid

Према Закону о јавном тужилаштву од 1946. године⁴² јавни тужилац је обављао истражну делатност у кривичном поступку и био носилац оптужне функције. Због проширења надлежности јавног тужилаштва у овом периоду, а које се огледа у учествовању тужилаштва у различитим областима друштвеног и државног живота, дошло се до закључка да због своје надлежности оно није било орган правосуђа већ надзорни орган коме је поверено чување законитости.⁴³ Органи јавног тужилаштва били су јавни тужиоци народних република, аутономних покрајина, аутономних области, округа, градова и срезова. Били су независни у свом раду и подређени искључиво Јавном тужиоцу ФНРЈ. Овај закон је такође установио бројна организациона начела јавног тужилаштва на којима оно и данас почива: централизам, хијерархија, монархичко уређење, унутрашње јединство, ограничена самосталност и самосталност дужности.⁴⁴ Реформисање тужилаштва из државног органа општег надзора, чија овлашћења прожимају све области друштвеног живота, у орган који превасходно врши функцију кривичног гоњења, догодиће се тек у наредном периоду уз уставне и законске реформе. Закон о кривичном поступку из 1953. године донео је новине које се односе на процесни положај субјеката кривичног поступка, а пре свега јавног тужиоца, јер је укидањем тужилачке и увођењем тзв. судске истраге, тужилаштво лишено бројних овлашћења у поступку.⁴⁵ Први пут од оснивања институције јавног тужилаштва, Законом о јавном тужилаштву из 1989. године⁴⁶, предвиђено је да именовање и разрешавање јавних тужилаца и заменика, који су образовани ранијим законима, врши Скупштина Републике Србије, по предлогу Републичког јавног тужиоца. Мандат тужиоца и заменика био је ограничен и трајао је осам година, уз могућност реизбора.⁴⁷

Законом о јавном тужилаштву Републике Србије из 1991. године,⁴⁸ Јавно тужилаштво дефинисано је као самостални државни орган који своју функцију врши на основу Устава и закона. Његова примарна надлежност била је идентична данашњој, гоњење учиницала кривичних дела, и других законом одређених кажњивих кривичних

⁴² Закон о јавном тужилаштву од 1946. године (Службени лист ФНРЈ, бр. 60/46)

⁴³ Д. Петровић, оп. cit., *Јавни тужилац у Југословенском кривично-процесном праву*, магистарски рад одбрањен на Правном факултету Универзитета у Београду, Београд 1979, стр. 43.

⁴⁴ Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, оп. cit., *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, Београд, 2019, стр. 21

⁴⁵ Г. Илић et al., *Положај јавног тужилаштва у Републици Србији и упоредно-правна анализа*, Београд 2007, 35

⁴⁶ Закон о јавном тужилаштву из 1989. године (Службени гласник СР Србије, бр. 45/89).

⁴⁷ Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, оп. cit., *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, Београд, 2019, стр. 39

⁴⁸ Закон о јавном тужилаштву Републике Србије из 1991. године (Службени гласник РС, бр. 43/91).

дела, док улагање правних средстава ради заштите уставности и законитости представља споредну функцију јавног тужилаштва. Надлежност јавног тужилаштва, према овом Закону, врше Републички јавни тужилац, окружни јавни тужилац и општински јавни тужилац. Функција јавног тужиоца и функција заменика била је стална, што је новина у односу на пређашње законодавство. Републички јавни тужилац је за свој рад и рад јавног тужилаштва одговарао Народној скупштини, а окружни и општински јавни тужиоци Народној скупштини и вишем јавном тужиоцу. Такође, овим Законом је забрањено да носиоци тужилачке функције буду народни посланици или одборници, прописано је да не могу вршити политичке и управне функције, нити могу вршити другу службу, посао или дужност која би могла утицати на њихову самосталност у раду и поступању или која би умањивала њихов углед и углед јавнотужилачке функције.⁴⁹ Начело хијерархије огледало се у праву јавног тужиоца да издаје обавезна упутства и право вишег јавног тужиоца да врши деволуцију и супституцију. Сходно томе, Закон је регулисао спољашњи (између вишег и нижег тужиоца) и унутрашњи хијерархијски однос (подређеност заменика јавном тужиоцу).⁵⁰

3.3. Реформа јавног тужилаштва кроз XXI

Законом о јавном тужилаштву из 2001. године,⁵¹ стављен је акценат на то да је јавни тужилац носилац свеукупне надлежности јавног тужилаштва, то истовремено значи да је одлучивање у јавном тужилаштву индивидуалног карактера, те је сходно томе, надлежност јавног тужиоца везана нераскидиво за личност јавног тужиоца. Законска новина је и то да се изричито прописује забрана утицаја на јавно тужилаштво. Закон такође предвиђа издавање обавезних упутстава и по први пут уводи приговор законитости на издато обавезно упутство. Међутим, домашај приговора је ограничен, јер Закон не прописује да исти, има суспензивно дејство, и није допуштен против обавезног упутства Републичког јавног тужиоца и против обавезног упутства издатог заменику јавног тужиоца. Заменику је уместо тога омогућено да, када сматра да је обавезно упутство противзаконито затражи мишљење непосредно вишег јавног тужиоца. Успостављен је и функционални кривичноправни имунитет носилаца јавнотужилачке функције, који се огледа у томе да јавни тужиоци заменик никоме нису

⁴⁹ Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, *op. cit.*, *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, Београд, 2019, стр. 41-42

⁵⁰ Т. Васиљевић, *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, Београд 1971, 136, 137.

⁵¹ Закон о јавном тужилаштву из 2001. године (Службени гласник РС бр. 63/2001, 42/2002, 39/2003, 44/2004, 51/2004, 61/2005, 46/2006, 106/2006).

били одговорни за дато мишљење у вршењу дужности.⁵² О јавним тужилаштвима донети су посебни закони којима се уређују питања која се односе на та тужилаштва: Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала; Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку против учинилаца ратних злочина; и Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала.

Важећим Уставом из 2006. године предвиђено је постојање посебног органа Народне скупштине, чија је дужност да обезбеђује и гарантује самосталност јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, Државног већа тужилаца. Уставом је такође била предвиђена самосталност функције заменика тужиоца и трајање мандата јавног тужиоца предвиђено на 6 година. Било је новина које су се односиле на избор јавних тужиоца и заменика јавних тужилаца, као и на одговорност јавних тужилаца у вршењу јавнотужилачке функције.⁵³

Закон о јавном тужилаштву донет 2008. године. Овим законом се уређују организација и надлежност јавног тужилаштва, услови, поступак за избор и престанак носиоца јавнотужилачке функције, права и дужности носиоца јавнотужилачке функције, вредновање рада јавног тужиоца и заменика, дисциплинска одговорност носиоца јавнотужилачке функције, обављање послова управе у јавном тужилаштву и правосудне управе, обезбеђивање средстава за рад јавног тужилаштва и друга питања од значаја за рад јавног тужилаштва.⁵⁴

Након спроведеног референдума о измени Устава, 9. фебруара 2022. године, Народна скупштина је прогласила Акт о промени Устава.⁵⁵ Референдумско изгласавање амандмана који се односе на правосуђе довело је до потребе да се текстови правосудних закона ускладе са измењеним Уставом. Истеком предвиђеног рока од годину дана, у четвртак 09.02.2023. године, Народна скупштина усвојила је пакет од 32 закона које је предложила Влада, а међу њима и правосудне законе – Закон о судијама, Закон о уређењу судова, Закон о Високом савету судства, Закон о јавном тужилаштву и Закон о Високом савету тужилаштва.⁵⁶ Нови закони би требало да представљају значајан корак

⁵² Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, *op.cit.*, *Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва*, стр. 46-47

⁵³ *Ibid* стр. 144-145

⁵⁴ Чл. 1 Закона о јавном тужилаштву („Службени гласник РС”, бр. 116/2008 и 104/2009)

⁵⁵ Текст Акта о промени Устава о коме се гласало 16.01.2022. године

⁵⁶ Саопштење Владе- Усвојен сет предлога правосудних закона којима се спроводе промене Устава Београд, 17. јануар 2023.

у јачању владавине права и повећању правне сигурности, независнијем судству и самосталнијем јавном тужилаштву и њиховој модернизацији, а пре свега деполитизацији самог правосуђа.

Важећи Закон о јавном тужилаштву донет је 2023. године. Првим чланом наведеног Закона прописано је да исти регулише питања која се односе на организацију и надлежност јавног тужилаштва, услове, поступак за избор и престанак функције носиоца јавнотужилачке функције, права и дужности носиоца јавнотужилачке функције, вредновање рада главног јавног тужиоца и јавног тужиоца, дисциплинску одговорност носиоца јавнотужилачке функције, обављање послова управе у јавном тужилаштву и правосудне управе, обезбеђивање средстава за рад јавног тужилаштва и друга питања од значаја за рад јавног тужилаштва.⁵⁷ Измене су се, што се јавног тужилаштва тиче, односиле пре свега на укидање функције заменика јавних тужилаца. Уместо некадашњих заменика, јавнотужилачку функцију врше јавни тужиоци, самостални у свом раду, а на челу јавних тужилаштава, данас је главни јавни тужилац. Измене су присутне и на пољу избора носилаца јавнотужилачке функције. Врховног јавног тужиоца бира Народна скупштина, на предлог Високог савета тужилаштва, на шест година. Главног јавног тужиоца бира Високи савет тужилаштва, на шест година. Јавног тужиоца бира Високи савет тужилаштва на сталну јавнотужилачку функцију у јавном тужилаштву. Број јавних тужилаца за свако јавно тужилаштво утврђује Високи савет тужилаштва. Они који бирају Врховног, главног јавног тужиоца и јавног тужиоца одлучују и о престанку његове функције. Остале одредбе законског текста усаглашене су са Уставним променама.⁵⁸

4. Делатност јавног тужиоца у предистражном поступку

Закоником о кривичном поступку, чланом 43 прописана су права и дужности јавног тужиоца.⁵⁹ Делатност јавног тужиоца огледа се у томе што он руководи предистражним поступком, одлучује о предузимању или одлагању кривичног гоњења, спроводи истрагу, закључује споразум о признању кривичног дела и споразум о

⁵⁷ Чл. 1 Закона о јавном тужилаштву („Службени гласник РС“ бр. 10/23)

⁵⁸ Доц. др Мирослав Ђорђевић и Др Милош Станић - *Српски кораци ка Европском правосуђу-реформа уставног и законског оквира правосуђа 2021.-2023.* стр. 17-18

⁵⁹ Чл. 43 Законика о кривичном поступку

сведочењу, заступа оптужбу пред судом, изјављује жалбе, као и ванредне правне лекове и предузима друге радње предвиђене закоником.

Предистражни поступак је посебан поступак који претходи формалном кривичном поступку. Он има карактер управног и криминалистичког поступка, јер укључује делатности које имају за циљ прикупљање информација и сазнања о кривичном делу и учиниоцу, односно расветљавање кривичног догађаја. Односно, предистражни поступак јесте законом регулисана делатност овлашћених субјеката усмерена на постизање одговарајућег степена сазнања о извршеном кривичном делу и учиниоцу, као *conditio sine qua non* услови за одлучивање о покретању кривичног поступка.⁶⁰

Из наведене дефиниције произилази да је основни циљ предистражног поступка стицање неопходних сазнања која ће омогућити да јавни тужилац одлучи да ли ће бити покренут формални кривични поступак против осумњиченог. Да би циљ предистражног поступка био постигнут, неопходно је да овлашћени субјекти, најпре полиција чијим радом координира јавни тужилац, предузимају потражне радње, имајући у виду природу предистражног поступка. За разлику од потражних радњи, које су у начелу неформалне природе, само изузетно, у предистражном поступку, могу се предузимати и доказне радње, које су строго формалне, а тако прибављени докази, могу се користити у кривичном поступку, само уколико је у поступку предузимања доказних радњи иста спроведена у складу са процесним Закоником.⁶¹

Предистражни поступак може бити покренут, како против познатог, тако и против непознатог учиноца, само онда када је реч о кривичним делима за која се кривично гоњење предузима по службеној дужности.⁶² Међутим, предистражни поступак се може водити и онда када се ради о поступцима у којима се истрага уопште не води.⁶³

Услови за покретање и вођење предистражног поступка су да јавни тужилац или други надлежни орган, стекне сазнање о учињеном кривичном делу за које се гони по

⁶⁰ Проф. др Саша Кнежевић - *Кривично процесно право-посебни део*, Ниш, 2023., стр.15

⁶¹ Чл. 287 ст. 2 Законика о кривичном поступку

⁶² Проф. Др Саша Кнежевић, *op. cit.*, *Кривично процесно право-посебни део*, 2023. године, стр. 16

⁶³ Чл. 495 Законика о кривичном поступку

службеној дужности и постојање основа сумње да је кривично дело извршено, што је одговарајући степен сумње неопходан за предистражни поступак.⁶⁴

Како је доношењем Законика о кривичном поступку из 2011. јавни тужилац постао dominus litis предсудећег стадијума формалног кривичног поступка, сва координација и организација лежи управо у његовим рукама. То је његова ванпроцесна функција која подразумева, како самостално предузимање потребних мера у вези са откривањем кривичних дела и њихових учинилаца, тако и координацију делатности разноврсних државних органа.⁶⁵

4.1. Поступање јавног тужиоца по кривичној пријави

Државни и други органи, правна и физичка лица, пријављују кривична дела за која се гони по службеној дужности, о којима су обавештена, или за њих сазнају на други начин, под условима предвиђеним законом или другим прописом.⁶⁶ У том смислу, кривична пријава, која је најчешћи извор сазнања о учињеном кривичном делу и потенцијалном извршиоцу, представља обавештење органу кривичног гоњења о извршеном кривичном делу. Законодавац каже да јавни тужилац, као орган кривичног гоњења може и на други начин добити обавештење о извршеном кривичном делу, као на пример из јавних гласила, или из споразума о сведочењу окривљеног. Ако је кривична пријава поднета путем телефона, или другим телекомуникацијским средством, о томе ће се сачинити службена белешка, а када је поднета електронским путем јавни тужилац је дужан да је сачува као документ у електронском облику и да примерак пријаве одштампа. Кривична пријава може бити поднета усмено јавном тужиоцу, када је он дужан о садржини кривичне пријаве састави записник и да подносиоца пријаве упозори на последице лажног пријављивања. Међутим, изостанак упозорења јавног тужиоца, подносиоцу пријаве на последице лажног пријављивања није од утицаја на постојање кривице поводом кривичног дела лажног пријављивања. Имајући у виду чињеницу да се кривична пријава најчешће подноси полицији, као и да може бити поднета ненадлежном јавном тужиоцу или суду, тај орган има дужност да прими пријаву и проследи је надлежном тужилаштву. Форма кривичне пријаве није

⁶⁴ Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић - *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, стр. 214

⁶⁵ Момчило Грубач и Д. Милошевић, *Кривично-процесно право*, 2020. Београд, стр. 59

⁶⁶ Чл. 280 ст. 1 Законика о кривичном поступку РС

прописана законом, јер она служи као обавештење тужиоцу о могућем кривичном делу и учиниоцу, а не као доказ. Кривична пријава је ванпроцесни акт, који нема никакво процесно-правно дејство. С обзиром да не представља доказ у поступку, она се не чита на главном претресу, али остаје део списка предмета. Подносилац кривичне пријаве треба да наведе разлоге и опише догађај, а уз пријаву треба доставити и доказе који поткрепљују његове тврдње и тиме олакша тужиоцу да оконча евентуалну дилему о спровођењу истраге или оптужењу. Кривична пријава може бити службена или приватна, што зависи од тога ко је подносилац исте. Службена кривична пријава потиче од органа државне власти или организација које врше јавна овлашћења, а приватна само од приватних правних и физичких лица. Најчешће полиција саставља службену кривичну пријаву на основу прикупљених обавештења и у њој наводи доказе које је тим путем сазнала, не уносећи садржај изјава које су дали поједини грађани. Уз пријаву, полиција доставља јавном тужиоцу и предмете, скице, фотографије, прибављене извештаје, списе о предузетим мерама и радњама, службене белешке, изјаве и други материјал који може бити користан за успешно вођење поступка. Ако након подношења пријаве сазна за нове чињенице, доказе или трагове, дужна је да о томе прикупи потребна обавештења и да нови извештај, као допуну кривичне пријаве достави јавном тужиоцу. Подносилац приватне пријаве је најчешће оштећени, али може бити и свако друго лице, укључујући и учиниоца кривичног дела (самопријава). Кривичне пријаве могу, даље, да буду потписане, анонимне и псеудонимне, према томе да ли је подносилац пријаве органу коме је подноси познат, непознат или лажно представљен, односно, ако је пријава писана, да ли ју је подносилац потписао својим правим именом, или је није потписао или је потписао лажно.⁶⁷

По пристизању кривичне пријаве јавном тужиоцу, а у којој је садржан основ сумње да је извршено кривично дело, стекли су се услови за вођење предистражног поступка, уколико је његово вођење неопходно. Првом радњом предузетом ради провере основа сумње да је учињено кривично дело, или да је одређено лице извршило кривично дело, јавни тужилац предузима гоњење.⁶⁸ Када, јавни тужилац коме је пристигла кривична пријава не располаже довољно јасним чињеницама и када сазнања која добија из саме пријаве бивају непотпуна, те не може одлучити да ли ће спровести

⁶⁷ Момчило Грубач и Д. Милошевић, *оп. cit.*, *Кривично-процесно право*, 2020. Београд, стр. 156-157

⁶⁸ Законик о кривичном поступку чл. 5 ст. 2 тач. 1

истрагу, или ако је на други начин сазнао за извршено кривично дело, његова делатност се огледа у томе што ће он:

1. сам прикупити потребне податке;
2. позивати грађане, под условима прописаним законом;
3. поднети захтев државним и другим органима и правним лицима да му пружи потребна обавештења.⁶⁹

За непоступање по захтеву јавног тужиоца поднетог државним и другим органима и правним лицима да му пружи потребна обавештења одговорно лице се може новчано казнити до 150.000,00 динара, а ако и после тога одбије да пружи потребне податке, може се још једном казнити истом казном. Одлуку о новчаном кажњавању доноси јавни тужилац. О жалби против решења којим је изречена новчана казна, одлучује судија за претходни поступак. Сама жалба нема суспензивно дејство.⁷⁰

По пријему кривичне пријаве, или после прикупљања обавештења, тужилац доноси одлуку о пријави. Он може предузети кривично гоњење или одбацити кривичну пријаву. Првом радњом предузетом ради провере основа сумње да је учињено кривично дело, или да је одређено лице извршило кривично дело, јавни тужилац предузима гоњење.⁷¹

Јавни тужилац може, пошто утврди да је кривична пријава основана, односно да постоје основи сумње да је осумњичени извршио кривично дело, а након оцене чињеничног стања и личности учиниоца, условно одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година, ако осумњичени прихвати да испуни једну или више од следећих обавеза:

1. да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету;
2. да на рачун прописан за уплату јавних прихода уплати одређени новчани износ, који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе;
3. да обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад;
4. да испуни доспеле обавезе издржавања;

⁶⁹ Проф. др Станко Бејатовић, Проф. др Милан Шкулић и Др Горан Илић, *op. cit.*, *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013, стр. 224.

⁷⁰ Чл. 282 ст. 2 Законика о кривичном поступку

⁷¹ Чл. 5 ст.2 тач.1 Законика о кривичном поступку

5. да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога;
6. да се подвргне психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања;
7. да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правноснажном судском одлуком.⁷²

Средства из чл. 283 става 1. тачка 2 ЗКП-а,⁷³ односно цитираног члана додељују се хуманитарним организацијама, фондовима, јавним установама или другим правним или физичким лицима, по спроведеном јавном конкурс, који расписује министарство надлежно са послове правосуђа, а који спроводи комисија коју образује министар надлежан за послове правосуђа.⁷⁴ Изузетно, комисија може, на захтев физичког лица, без спровођења јавног конкурса, предложити да се средства доделе ради лечења детета у иностранству, ако средства за лечење нису обезбеђена у Републичком фонду за здравствено осигурање.⁷⁵ Одлуку о расподели средстава доноси Влада.⁷⁶

Наредбом о одлагању кривичног гоњења јавни тужилац ће одредити рок у којем осумњичени мора извршити преузете обавезе, с тим да рок не може бити дужи од годину дана. Надзор над извршењем обавеза врши повереник из органа управе надлежног за послове извршења кривичних санкција, а у складу са прописом који доноси министар надлежан за послове правосуђа.⁷⁷ С обзиром на то да је за неке од мера које су таксативно наведене у закону неопходан пристанак оштећеног, потребно је да и оштећени на записник да сагласност да се према окривљеном примени одлагање кривичног гоњења. ЗКП не садржи дословну норму о обавези сагласности оштећеног, али природа института опортунитета која има у виду и интересе оштећеног сугерише потребу његове сагласности, односно пристанак оштећеног, дат на записник да се према окривљеном примени одлагање кривичног гоњења.

Уколико је осумњичени спреман да поступи према упутствима јавног тужиоца и испуни одређене задатке којима се смањују или уклањају штетне последице кривичног дела,⁷⁸ односно ако осумњичени у року изврши постављену обавезу, јавни тужилац ће

⁷² Чл. 283 ст. 1 Законика о кривичном поступку

⁷³ Чл. 283 ст. 1 тач. 2 Законика о кривичном поступку

⁷⁴ Чл. 283 ст. 4 Законика о кривичном поступку

⁷⁵ Чл. 283 ст. 6 Законика о кривичном поступку

⁷⁶ Чл. 283 ст. 8 Законика о кривичном поступку

⁷⁷ Чл. 283 ст. 2 Законика о кривичном поступку

⁷⁸ Лепосава Вујановић-Порубовић, Наташа Кривокапић-Читаковић „Искусства и уочени проблеми до завршне примене начела опортунитета кривичног гоњења” –Законик о кривичном поступку и јавно

решењем одбацити кривичну пријаву и о томе обавестити оштећеног, а одредба члана 51. став 2. ЗКП-а,⁷⁹ која се односи на приговор оштећеног неће се примењивати. Ако је кривична пријава поднета преко полиције, јавни тужилац је дужан да и њу обавести. У супротном, уколико осумњичени не изврши обавезу наложену наредбом о одлагању кривичног гоњења, јавни тужилац ће против њега поднети оптужни акт у виду оптужног предлога. Примена условног одлагања кривичног гоњења може се сматрати као сврсисходна мера и добар механизам за селекцију случајева које је на самом почетку поступка могуће елиминисати из судског поступка и тиме постићи већу ефикасност процесуирања и растерећења судских органа од предмета багателног значаја.⁸⁰

Такође, Закоником о кривичном поступку чл. 284,⁸¹ јавном тужиоцу је остављена могућност да одбаци кривичну пријаву, када утврди да за поступање по истој, нема основа. Јавни тужилац ће решењем одбацити кривичну пријаву уколико из саме кривичне пријаве проистиче да:

1. пријављено дело није кривично дело за које се гони по службеној дужности;
2. је наступила застарелост или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују гоњење;
3. не постоје основи сумње да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности.

О одбачају пријаве, као и о разлозима за то, јавни тужилац ће обавестити оштећеног у року од осам дана и поучити га о његовим правима која су прописана ЗКП: „Ако јавни тужилац, за кривично дело за које се гони по службеној дужности, одбаци кривичну пријаву, обустави истрагу или одустане од кривичног гоњења до потврђивања оптужнице, дужан је да у року од осам дана о томе обавести оштећеног и да га поучи да може да поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу.”⁸² Уколико усвоји приговор оштећеног, непосредно виши јавни тужилац ће издати обавезно упутство

тужилаштво: (de lege lata-de lege ferenda) Станко Бејатовић и др. – Београд: Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, 2009. година стр. 175

⁷⁹ Чл. 51 став 2 Законика о кривичном поступку

⁸⁰ Лепосава Вујановић-Порубовић, Наташа Кривокапић-Читаковић, ор. cit., „Искусства и уочени проблеми до завршне примене начела опортунитета кривичног гоњења” –Законик о кривичном поступку и јавно тужилаштво: (de lege lata-de lege ferenda) Станко Бејатовић и др. – Београд: Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, 2009. година, стр.180

⁸¹ Чл. 284 Законика о кривичном поступку

⁸² Чл. 51 ст. 1 Законика о кривичном поступку

надлежном јавном тужиоцу да предузме или настави кривични прогон. С обзиром на то да је Закон о јавном тужилаштву *lex specialis*, у погледу садржине и форме упутстава примењују се одредбе тог закона, тако да се упутство издаје у писаној форми и мора садржати разлог и образложење за његово издавање.⁸³ Приговор оштећеног заправо представља неку врсту супституције за укидање права оштећеног да преузме гоњење до потврђивања оптужнице. Међутим, с обзиром да о приговору оштећеног одлучује непосредно виши јавни тужилац, коме је хијерархијом ионако дата контрола над радом нижег јавног тужиоца, мало је вероватно да ће надређени јавни тужилац непристрасно преиспитати одлуке нижег тужиоца када би тиме, посредно, признао свој пропуст у вршењу хијерархијског надзора. Ако је кривичну пријаву поднео орган полиције, обавестиће и тај орган.⁸⁴

У случају кривичних дела за која је прописана казна затвора до три године, јавни тужилац може, безусловно, из разлога правичности, одбацити кривичну пријаву ако је осумњичени, услед стварног кајања, спречио наступање штете или је штету у потпуности већ надокнадио, а јавни тужилац, према околностима случаја, оцени да изрицање кривичне санкције не би било правично и у овом случају одредба члана 51. став 2. Законика, која се односи на приговор оштећеног, неће се примењивати.⁸⁵

4.2. Поступање јавног тужиоца и његова сарадња са полицијом

Сарадња јавног тужиоца са полицијом је неопходна, неизбежна и кумулативна, како би сврха предистражног поступка била у потпуности остварена. Ако није у могућности да сам предузме радње које се односе на прикупљање потребних података, јавни тужилац ће захтевати од полиције да прикупи потребна обавештења и да предузме друге мере и радње у циљу откривања кривичног дела и учиниоца. Полиција је дужна да поступи по захтеву јавног тужиоца и да га обавести о мерама и радњама које је предузела најкасније у року од 30 дана од дана када је примила захтев.⁸⁶ Дужност обавештавања јавног тужиоца о предузетим доказним радњама од стране полиције је од посебног значаја с обзиром на то да од предузимања прве доказне радње почиње да тече

⁸³ Чл. 18 ст. 2 Закона о јавном тужилаштву

⁸⁴ Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић, ор. cit., *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013, стр. 216

⁸⁵ Чл. 284 ст. 3 Законика о кривичном поступку

⁸⁶ Чл. 282 ст. 4 и ст. 5 Законика о кривичном поступку

рок за доношење наредбе о спровођењу истраге, осим уколико иста није донета непосредно пре предузимања прве доказне радње.⁸⁷

С обзиром на то да су сви органи који учествују у предистражном поступку дужни су да о свакој радњи предузетој у циљу откривања кривичног дела или проналажења осумњиченог обавесте надлежног јавног тужиоца, полиција и други државни органи надлежни за откривање кривичних дела дужни су да поступе по сваком захтеву надлежног јавног тужиоца.⁸⁸ Уколико полиција или други државни орган не поступи по захтеву јавног тужиоца, јавни тужилац ће одмах обавестити старешину који руководи органом, а по потреби може обавестити надлежног министра, Владу или надлежно радно тело Народне скупштине. Ако у року од 24 часа од када је примљено обавештење, полиција и други државни орган не поступи по захтеву јавног тужиоца, јавни тужилац може затражити покретање дисциплинског поступка против лица за које сматра да је одговорно за непоступање по његовом захтеву. Међутим, У пракси, непоступање или кашњење у поступању се „санкционишу“ ургенцијама, односно поновљеним захтевима да се поступи, како из колегијалне солидарности, тако и због прилично бирократизованог система контроле.⁸⁹ Иако је примарни циљ прикупити обавештења и податаке ради доказивања кривице учиниоца кривичног дела, треба имати у виду да су јавни тужилац, државни и други органи, односно правна лица дужни да приликом прикупљања обавештења, односно давања података да поступају обазриво, водећи при том рачуна да се не нашкоди части и угледу лица на које се ови подаци односе.⁹⁰

Задатак полиције у предистражном поступку у принципу се своди на:

- откривање кривичних дела,
- проналажење њихових учинилаца и
- обезбеђење извора доказа.

Кад постоје основи сумње да је извршено кривично дело, дужност полиције је да предузме потребне мере како би се пронашао учинилац кривичног дела, да се учинилац

⁸⁷ Чл. 296 ст. 2 Законика о кривичном поступку

⁸⁸ Проф. др Војислав Ђурђић, Др Горан Илић, Радован Лазећ, Ливија Панић Милетић, Лазар Лазовић, Светлана Ненадић, Миљан Дедић, Томо Зорић. Драган Јовановић, Лепосава Вујановић Порубовић, Др Марина Матић Бошковић - *Јавно тужилаштво и полиција-Изазови тужилачке истраге*, Децембар 2017. године, стр. 8

⁸⁹ Ibid стр. 68

⁹⁰ Чл. 282 ст. 6 Законика о кривичном поступку

или саучесник не сакрије или не побегне, да се открију и обезбеде трагови кривичног дела и предмети који могу послужити као извор доказа, као и дужност да прикупе сва обавештења која би могла бити од користи за успешно вођење кривичног поступка.⁹¹ Ради успешне реализације овог задатка, законом су прописана одговарајућа овлашћења полиције. Та овлашћења не припадају сваком полицијском службенику, већ само оним полицијским службеницима који имају статус овлашћених службених лица, што је прописано Законом о полицији у члану 64 ставом 1.⁹² Своја овлашћења, полицијски службеници који имају статус овлашћених службеника реализују предузимањем бројних и разноврсних мера и радњи.

Уопштено узев, полиција у предистражном поступку предузима радње у форми:

- потражних радњи, пошто је трагање за делом и учиниоцем њена претежна делатност;
- доказних радњи, само изузетно;
- мера и радњи принуде, законом предвиђеним, кад је то неопходно за успешно остварење задатка због којег је и установљена;
- кривичне пријаве, коју подноси јавном (државном) тужиоцу.⁹³

Потражна делатност полиције у предистражном поступку, прецизно је уређена нормама Законика о кривичном поступку, али и Законом о полицији. У предистражном поступку полиција најчешће предузима управо потражне радње, које су по својој суштини криминалистичке радње и мере које полиција предузима ради откривања и расветљења кривичних дела и проналажења учинилаца истих. Реч је о оперативно тактичким мерама и радњама које немају законом прописану форму, јер се предузимају по правилима криминалистичке тактике и технике и као такве нису подобне за правну регулативу. Зато је законом само прописано које се потражне радње могу предузимати и под којим условима, те изван тих граница полиција не може ићи. Будући да су неформалне, потражне радње немају доказни значај у кривичном поступку чијем покретању служе.⁹⁴

⁹¹ Чл. 286 ст.1 Законика о кривичном поступку

⁹² Чл. 64 ст. 1 Закона о полицији

⁹³ Проф. др Војислав Ђурђић, Др Горан Илић, Радован Лазић, Ливија Панић Милетић, Лазар Лазовић, Светлана Ненадић, Миљан Дедић, Томо Зорић. Драган Јовановић, Лепосава Вујановић Порубовић, Др Марина Матић Бошковић, *op. cit.*, *Јавно тужилаштво и полиција-Изазови тужилачке истраге*, Децембар 2017. године, стр.9

⁹⁴ *Ibid*, стр. 10

У циљу испуњења својих дужности, полиција предузима потребне мере како би учинилац кривичног дела био пронађен, да се учинилац или саучесник не сакрије или не побегне, да се открију и обезбеде трагови кривичног дела и предмети који могу послужити као доказ, као и да прикупи сва обавештења која би могла бити од користи за успешно вођење кривичног поступка. Сходно томе, полиција може: да тражи потребна обавештења од грађана; да изврши потребан преглед превозних средстава, путника и пртљага; да за неопходно потребно време, а најдуже до осам часова ограничи кретање на одређеном простору; да предузме потребне мере у вези са утврђивањем истовестности лица и предмета; да распише потрагу за лицем и предметима за којима се трага; да у присуству одговорног лица прегледа одређене објекте и просторије државних органа, предузећа, радњи и других правних лица, оствари увид у њихову документацију и да је по потреби одузме; да предузме друге потребне мере и радње. По налогу судије за претходни поступак, а на предлог јавног тужиоца, полиција може у циљу испуњења дужности, односно у циљу проналажења учиниоца кривичног дела, спречавању учиниоца или саучесника да се сакрије или побегне, а у циљу откривања и обезбеђења трагова кривичног дела и предмета који могу послужити као доказ, прибавити евиденцију остварене телефонске комуникације, коришћених базних станица или извршити лоцирање места са којег се обавља комуникација.⁹⁵ Полиција ће о чињеницама и околностима које су утврђене приликом предузимања појединих радњи, а могу бити од интереса за кривични поступак, као и о предметима који су пронађени или одузети, саставити записник или службену белешку. О предузимању мера и радњи полиција одмах, а најкасније у року од 24 часа након предузимања, обавештава јавног тужиоца. Лице према коме је примењена нека од наведених мера и радњи има право да поднесе притужбу надлежном судији за претходни поступак.⁹⁶

Докази које је полиција прибавила предузимањем доказних радњи могу бити коришћени у кривичном поступку, уколико су доказне радње предузете у законом прописаној форми, односно ако су спроведене у складу са Закоником о кривичном поступку.⁹⁷

Дакле, јавни тужилац или овлашћена службена лица полиције могу изузетно без наредбе суда ући у стан и друге просторије и без присуства сведока предузети

⁹⁵ Ibid стр. 25

⁹⁶ Чл. 286 Законика о кривичном поступку

⁹⁷ Чл. 287 ст.2 Законика о кривичном поступку

претресање стана и других просторија или лица која се ту затекну, уколико је испуњен неки од алтернативно прописаних услова: уз сагласност држаоца стана и друге просторије; ако неко зове у помоћ; ради непосредног хапшења учиниоца кривичног дела; ради извршења одлуке суда о притварању или довођењу окривљеног; ради отклањања непосредне и озбиљне опасности за људе или имовину. Ако након уласка у стан и друге просторије није предузето претресање, држаоцу просторија или присутном лицу одмах ће се издати потврда у којој ће се назначити разлог улажења и унети примедбе држаоца или присутног лица. Уколико је предузето претресање, о уласку у просторије и извршеном претресању без наредбе суда и присуства сведока биће сачињен записник у коме ће се назначити разлози уласка и претресања.⁹⁸

Овлашћена службена лица полиције могу без наредбе суда за претресање и без присуства сведока предузети претресање лица приликом лишења слободе или приликом извршења наредбе за довођење, ако постоји сумња да то лице поседује оружје или оруђе за напад или ако постоји сумња да ће одбацити, сакрити или уништити предмете које треба од њега одузети као доказ у поступку.⁹⁹

Кад јавни тужилац или овлашћена службена лица полиције предузму претресање стана и других просторија или лица без наредбе о претресању дужна су да о томе одмах поднесу извештај судији за претходни поступак који цени да ли су били испуњени услови за претресање.¹⁰⁰

Поред доказне радње увиђаја, привременог одузимања предмета кривичног дела, прибављања исправа, претресање стана, полиција може предузети и доказну радњу саслушања осумњиченог. Да би полиција могла да предузме поменути доказну радњу потребно јој је одобрење јавног тужиоца, који може сам обавити саслушање, присуствовати му или га поверити полицији.¹⁰¹ Уколико осумњичени пристаје да да исказ, орган који обавља саслушање ће поступити у складу са одредбама Законика о саслушању окривљеног под условом да су пристанак осумњиченог да буде саслушан и његов исказ током саслушања дати у присуству браниоца.¹⁰² Записник о овом саслушању се не издваја из списка и може се користити као доказ у кривичном поступку.

⁹⁸ Чл. 158 Законика о кривичном поступку

⁹⁹ Чл. 159 Законика о кривичном поступку

¹⁰⁰ Чл. 160 Законика о кривичном поступку

¹⁰¹ Проф. др Војислав Ђурђић, Др Горан Илић, и други, *op. cit.*, *Јавно тужилаштво и полиција-Изазови тужилачке истраге*, Децембар 2017. године, стр. 10-11

¹⁰² Чл. 289 ст. 4 Законика о кривичном поступку

Ако јавни тужилац не присуствује саслушању осумњиченог, полиција ће му без одлагања доставити записник по обављеном саслушању.¹⁰³ Дакле, процесним Закоником Србије прописано је да полиција у овој фази може предузимати поједине доказне радње, уз једини услов да о томе без одлагања обавести јавног тужиоца.

Полиција је овлашћена да примењује и неке радње принуде, под условима прописаним у закону. Без радњи принуде, које су по својој природи примерене полицијској функцији, некада није могуће расветљавање откривеног кривичног дела и осумњиченог. Радњама принуде ограничавају се, у мањој или већој мери, неке од загарантованих слободе и права човека. Полиција има овлашћење да предузме следеће радње принуде:

1. задржавање лица на месту извршења кривичног дела;
2. привремено ограничење слободе кретања на одређеном простору или у објекту;
3. полицијско хапшење (лишење слободе) и
4. полицијско задржавање осумњиченог.

Потражне радње и радње принуде, предузимају се с циљем да се открије кривично дело и да се против осумњиченог поднесе кривична пријава надлежном јавном тужиоцу. На основу прикупљених обавештења, полиција саставља кривичну пријаву наводећи изворе доказа за које је сазнала. Кривичну пријаву као и сав доказни материјал прикупљен у предистражном поступку који служи јавном тужиоцу за оцену навода из пријаве, полиција доставља надлежном јавном тужиоцу.¹⁰⁴

Када након хапшења, лице буде доведено јавном тужиоцу, он ће га саслушати, с тим што ће га најпре упознати с његовим правима која произлазе из члана 69. став 1. ЗКП-а.¹⁰⁵ Поред тога, он је дужан да осумњиченом омогући да у његовом присуству, уз помоћ телефона или неког другог електронског уређаја, обавести свог браниоца, било директно, било преко чланова породице или трећих лица, при чему је јавном тужиоцу мора бити откривена њихова истоветност. Уколико је потребно, тужилац ће му помоћи да нађе браниоца. Уколико ухапшени не обезбеди присуство свог браниоца у року од 24 сата, од тренутка када му је пружена могућност да то учини, или ако изјави да не жели

¹⁰³ Чл. 289 ст. 5 Законика о кривичном поступку

¹⁰⁴ Проф. др Војислав Ђурђић, Др Горан Илић и други, *op. cit.*, *Јавно тужилаштво и полиција-Изазови тужилачке истраге*, Децембар 2017. године, стр.11

¹⁰⁵ Чл. 69 ст. 1 Законика о кривичном поступку

браниоца, јавни тужилац је дужан да га без одлагања саслуша. У случајевима обавезне одбране, ако осумњичени не одабере браниоца у року од 24 сата након што је обавештен о свом праву или ако одбије браниоца, јавни тужилац ће му именовати браниоца по службеној дужности. Одмах након саслушања, јавни тужилац ће одлучити да ли ће осумњичени бити пуштен на слободу или ће, заједно са предлогом за притвор, бити упућен судији за претходни поступак. На захтев ухапшеног, његовог браниоца, члана породице или особе са којом осумњичени живи у ванбрачној или некој другој трајној заједници живота, или по службеној дужности, јавни тужилац може наредити лекарски преглед осумњиченог. Одлуку о лекарском прегледу и о одређивању лекара који ће извршити преглед и записник о лекарском прегледу, јавни тужилац ће приложити списима.¹⁰⁶ Ако је због неотклоњивих сметњи спровођење ухапшеног трајало дуже од осам часова, полиција је дужна да јавном тужиоцу овакво закашњење посебно образложи, о чему ће јавни тужилац сачинити службену белешку у коју ће унети и изјаву ухапшеног лица о времену и месту хапшења.¹⁰⁷

Кад полиција прикупља обавештења од лица за које постоје основи сумње да је учинилац кривичног дела или према том лицу предузима радње у предистражном поступку предвиђене овим Закоником, може га позивати само у својству осумњиченог. У позиву ће се осумњичени упозорити да има право да узме браниоца, односно полиција у току прикупљања обавештења оцени да позвани грађанин може бити сматран осумњиченим, дужна је да га одмах поучи о његовим правима и о праву да узме браниоца који ће присуствовати његовом саслушању.¹⁰⁸

Лице ухапшено због постојања разлога за одређивање притвора или при извршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно осумњиченог јавни тужилац може изузетно задржати ради саслушања најдуже 48 часова од часа хапшења, односно одазивања на позив. О задржавању, јавни тужилац или, по његовом одобрењу, полиција одмах, а најкасније у року од два часа од када је осумњиченом саопштено да је задржан, доноси и уручује решење. У решењу морају бити наведени дело за које се осумњичени терети, основи сумње, дан и час лишења слободе или одазивања позиву, као и време почетка задржавања. Против решења о задржавању осумњичени и његов бранилац имају право жалбе у року од шест часова од достављања

¹⁰⁶ Чл. 293 ст. 3 Законика о кривичном поступку

¹⁰⁷ Чл. 291 ст. 3 Законика о кривичном поступку

¹⁰⁸ Чл. 289 ст. 1 Законика о кривичном поступку

решења. О жалби одлучује судија за претходни поступак у року од четири часа од пријема жалбе. Жалба не задржава извршење решења. Осумњичени мора имати браниоца чим орган поступка донесе решење о задржавању. Ако осумњичени сам, у року од четири часа, не обезбеди браниоца, јавни тужилац ће му га обезбедити по службеној дужности, по редоследу са списка адвоката који доставља надлежна адвокатска комора.¹⁰⁹

4.3. Односи јавног тужиоца са полицијом

Овлашћења јавног тужиоца и полиције се у извесној мери преплићу, с обзиром на то да он као руководилац предистражног поступка, може извесне радње или мере које воде откривању кривичног дела и учиниоца, предузети сам или за њихово предузимање овластити полицију. Ова ситуација може довести до несугласица у правцу истрага, јер полиција може деловати у једном смеру док тужилац може имати другачије приоритете. Ова дивергентна активност може довести до неефикасног коришћења ресурса и успорити процес откривања кривичних дела. Поставља се питање колико су јавни тужиоци компетентни да управљају криминалистичким радом, с обзиром на то да обично немају практично искуство у овој области. Док полиција, с друге стране, има стручност и обуку која им омогућава ефикасно спровођење оперативних радњи. У ситуацијама када јавни тужилац директно усмерава рад полиције, може доћи до смањења проактивности полицијских службеника. Уместо да сами иницирају истраге, полиција се може ослонити на налоге тужиоца, што би могло довести до пасивног приступа полиције. Уколико полиција не поступи по налогу јавног тужиоца, он може иницирати дисциплински поступак против полицијских службеника. Међутим, овај поступак зависи од интерне хијерархије унутар полиције, што може отежати спровођење одговорности. Јавни тужилац може обавестити старешину полиције, али одлука о евентуалном поступку зависи од њих, што може створити тензије.¹¹⁰

Ефикасна сарадња између јавног тужиоца и полиције је *conditio sine qua non* за успешно спровођење истраге. До конфликта долази понекад, јер полиција може бити

¹⁰⁹ Чл. 294 Законика о кривичном поступку

¹¹⁰ Проф. др Војислав Ђурђић, Др Горан Илић, и други, *op. cit.*, *Јавно тужилаштво и полиција-Изазови тужилачке истраге*, Децембар 2017. године, стр. 12-13

под утицајем политичких или других фактора, што може утицати на њихову спремност да следе налоге тужиоца, што може створити напетост у њиховом међусобном односу. Стога обе стране морају имати отворену комуникацију и радити заједно на прикупљању и анализи доказа. Проблеми у сарадњи између полиције и тужилаштва могу се јавити из два разлога:

- Политички или административни притисци на полицију који могу утицати на њихову спремност да поступе по налогу.¹¹¹
- Недостатак адекватне комуникације или неразумевање између органа, што може довести до конфликта у поступку¹¹².

Полиција је обавезна да изврши налог јавног тужиоца, што подразумева предузимање одређених оперативних радњи. Полиција мора деловати у разумном року, али конкретни рокови могу бити дефинисани у самом налогу или у закону. Након што полиција предузме наложене радње или мере, она је дужна да обавести јавног тужиоца о резултатима, што укључује достављање свих релевантних информација и доказа које су прикупили.¹¹³ Ако полиција после подношења кривичне пријаве сазна за нове чињенице, доказе или трагове кривичног дела, дужна је да прикупи потребна обавештења и да извештај о томе, као допуну кривичне пријаве, достави јавном тужиоцу.¹¹⁴ Извештај мора бити комплетан и укључивати све релевантне информације као и прикупљене доказе. Уколико полиција не поступи по налогу или ако резултати нису задовољавајући, јавни тужилац може поново иницирати радње или затражити објашњење. Део активности може укључивати рад са другим службама или органима, ако је потребно.¹¹⁵ Уколико се током извршења налога појаве непредвиђене ситуације или проблеми, полиција треба о томе да обавести тужиоца. Јавни тужилац процењује да ли су предузете мере биле адекватне и ефикасне. У случају незадовољства резултатима, јавни тужилац може захтевати поновно предузимање истих или различитих мера и радњи, а све ради остварења примарног циља њихове сарадње – ефикасно откривање и процесуирање учинилаца кривичних дела, што захтева континуирану обуку, развој капацитета обе стране и међусобну сарадњу.

¹¹¹ Ibid стр. 13 и стр. 43

¹¹² Ibid стр.68 -87

¹¹³ Чл. 285 ст. 3 Законика о кривичном поступку

¹¹⁴ Чл. 288 ст. 10 Законика о кривичном поступку

¹¹⁵ Чл. 15. и чл. 16 Закона о полицији

5. Истрага

Реч "истрага" у српском језику потиче од латинског "investigare". Латински глагол "investigare" значи "испитати" или "потражити". Овај појам је ушао у различите језике, укључујући и српски, чиме је задржао своје основно значење. Под појмом истрага подразумева се скуп свих радњи и мера које предузима тужилац или овлашћена службена лица након сазнања да постоје основи сумње да је извршено кривично дело, а које су усмерене на откривање и расветљавање кривичних дела и њихових учинилаца, у циљу њиховог кривичног гоњења.¹¹⁶

У ранијим правним системима, истраге су често спроводили сами судови, без активне улоге тужилаца. Тужилачка улога у спровођењу истраге почела је да се развија у средњем веку, када су тужиоци постали званични представници државе у кривичним поступцима. У 19. веку, многе европске земље су почеле да успостављају тужилачке функције, у смислу који је нама данас познат. Тужиоци су временом добили већа овлашћења у откривању кривичних дела и учинилаца, што је допринело ефикаснијем спровођењу правде. Међу првима била је Француска, која се иначе и сматра колевком јавног тужилаштва. У 1808. години, Француска је усвојила Кодекс кривичног поступка (Code d'instruction criminelle), који је систематизовао кривични поступак и дефинисао улогу тужилаца. Тужиоци су добили већа овлашћења у истрази, укључујући могућност да иницирају истраге и надгледају полицијске активности. Имали су могућност да позову полицију на деловање, да испитују сведоке и да прикупљају доказе, што је њиховој улози руководиоца истраге дало на значају.¹¹⁷ Француски модел је постао инспирација за многе друге земље, укључујући Италију и Немачку, које су касније усвојиле сличне структуре тужилачких функција у својим правним системима. У савременим правним системима, тужилачке истраге често укључују различите методе прикупљања доказа, укључујући испитивање сведока, обдукције, као и сарадњу са полицијом. На тужиоцу данас лежи одговорност прикупљања доказа не само оних који иду „на штету“ осумњиченог, већ и да утврди да ли постоје околности које би могле ићи у корист одбране осумњиченог.

¹¹⁶ Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине, Модул 1 Кривична област-Истражни поступак, Сарајево, јануар 2006. године, стр.17

¹¹⁷ Проф. др Саша Кнежевић, *Кривично процесно - општи део*, Правни факултет – Универзитет у Нишу, 2023., стр. 168

У нашем кривичном поступку истрага је једна од две „истражне“ фазе, јер вођењу истраге увек претходи предистражни поступак. Истрага је фаза кривичног поступка која претходи суђењу и чија је основна сврха прикупљање доказа потребних за оптужење, или супротно, константовање да нема услова за подизање оптужнице.¹¹⁸ Међутим, истрага не служи само прикупљању материјала ради одлуку о обустави поступка или подизању оптужнице, већ и да, у случају подизања оптужнице и предочавање чињеница на главном претресу, олакша главни претрес на тај начин што ће прикупљати основни доказни материјал, ослободити главни претрес сувишног и некорисног материјала и благовремено проверити наводе странака, која чине главни претрес сувишним и обезбедити присуство оптуженог у поступку.¹¹⁹ Тужилачка истрага остаје кључна компонента кривичног правосуђа и у великој мери утиче на исход кривичних поступака. Истрага као кључна фаза претходног кривичног поступка има одлучујући утицај на даљи ток и исход кривичног поступка. Њена суштина огледа се у прикупљању доказа и података који су неопходни да би се утврдило да ли постоји основ за подизање оптужнице или обустављање поступка. Квалитетно спроведена истрага омогућава да се прикупе поуздани и законити докази, чиме се ствара основа за доношење законите и правичне судске одлуке. Насупрот томе, пропусти у истрази могу довести до погрешне квалификације дела, идентификације погрешног учиниоца, па чак и до ослобађајуће пресуде због недостатка доказа. Темељност истраге такође доприноси спречавању повреде права осумњиченог и оштећеног, што је од суштинског значаја за очување поверења у правосудни систем. Управо због тога се у теорији и пракси истрага често сматра кичмом кривичног поступка, јер без квалитетне истраге ниједан даљи процесни корак не може бити успешно и ваљано спроведен.¹²⁰

Јавни тужилац предузима кривично гоњење наредбом о спровођењу истраге, у случају када постоје основи сумње да је одређено лице или непознати учинилац извршио кривично дело за које се гоњење спроводи по службеној дужности. Наредба о спровођењу истраге представља акт против којег није дозвољена жалба, нити било које друго правно средство.

¹¹⁸ Проф. др Милан Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет – Универзитета у Београду, 2020., стр. 320

¹¹⁹ Васиљевић, Т. *Систем кривичног процесног права*, СФРЈ. Београд: Савремена администрација, 2021.

¹²⁰ Наталија Живковић - *Предности и мане тужилачке истраге- АНАЛИ*, вол. 65, бр. 3, Правни факултет- Универзитета у Београду, 2017. године, стр. 208-209 и 219-221

Поред наведеног, јавни тужилац може кривично гоњење предузети и подношењем оптужнице без спровођења истраге, уколико расположиви подаци о кривичном делу и његовом учиниоцу пружају довољно основа за оптужење. Из тога произилази да истрага није обавезна процесна фаза — не само у случајевима кривичних дела која су предмет скраћеног поступка, већ и у ситуацијама када тужилац може, непосредно подићи оптужницу.

Начело *ne bis in idem* не важи у фази истраге. Ако је истрага обустављена наредбом јавног тужиоца, она се против истог осумњиченог може поново покренути, а сам осумњичени не може изјавити приговор пресуђене ствари.

Улога суда у истрази, односно судије за претходни поступак, ограничена је на одлучивање о појединим мерама процесне принуде — пре свега мерама као што је притвор, као и на одлучивање о радњама које спадају у искључиву судску надлежност, попут претреса стана, других просторија и лица. Поред тога, суд има овлашћење да у одређеној мери поступа у корист одбране у фази истраге, као и да врши друге, строго ограничене функције у оквиру јавнотужилачке истраге.

6. Модел истраге у важећем законодавству - Тужилачка истрага

Концепт тужилачке истраге, какав је и данас процесним законом предвиђен, у Србији је уведен Законом о кривичном поступку из 2011. године, ступио на снагу 28. септембра 2011. године, међутим његова примена је делимично почела 15. јануара 2012. године и примењивао се у предметима из надлежности тужилаштва за организовани криминал и ратне злочине, а тек 1. октобра 2013. године почео се примењивати у свим осталим поступцима.¹²¹ Пре доношења Законика о кривичном поступку из 2011. године, спровођење истраге било је у надлежности истражних судија. Уведена је дакле, тужилачка истрага, којом је основна одговорност за вођење истраге пренета на јавно тужилаштво, док се истражне радње спроводе у сарадњи са полицијом и другим овлашћеним органима, под надзором тужиоца. Овим је јасно утврђена улога јавног тужиоца као доминантног субјекта у фази предистражног и истражног поступка. Увођење тужилачке истраге, какву данас познајемо, подразумевало је да тужилац постаје надлежан за покретање и руковођење истрагом у кривичним поступцима за

¹²¹ Проф. Др Саша Кнежевић, ор. cit., *Кривично процесно право – општи део*, Ниш, 2023, стр. 27;

кривична дела за која је прописана казна затвора преко осам година¹²², чиме је појачана улога тужилаштва у кривичном поступку и омогућено њихово активније учешће у истрази. Ова реформа била је део ширих напора да се модернизује и убрза кривични поступак у Србији. Тиме је Србија практично усвојила модел који је већ присутан у многим земљама Европске уније.

Истрага је потпуно искључена у скраћеном поступку, који се води када је реч о кривичним делима за које је прописана казна затвора до осам година, као и у поступцима према малолетним учиноцима кривичних дела. У тим поступцима јавни тужилац може предузети одређене доказне радње, али не може да отвори и води истрагу.¹²³

Основни циљ истраге лежи у прикупљању доказа и података који су потребни да би јавни тужилац могао да одлучи хоће ли подићи оптужницу или ће обуставити поступак, као и у прикупљању доказа за које постоји опасност да се неће моћи поновити на главном претресу или би њихово извођење било отежано. У истрази се прикупљају и докази који су неопходни како би се утврдио идентитет учиниоца, као и сви други докази који могу бити корисни за поступак. Дакле, основни циљ истраге јесте да овлашћеном јавном тужиоцу обезбеди материјал за подизање оптужнице, што представља позитивни циљ истраге. Када је реч о негативном циљу истраге, заправо се мисли на ситуацију, да када се утврди да такав материјал не постоји, јавни тужилац је обавезан да према осумњиченом кривично гоњење обустави.¹²⁴

6.1. Наредба о спровођењу истраге

Истрага отпочиње наредбом јавног тужиоца против пунолетног лица или непознатог учиниоца, као формалног услова и случају постојања основа сумње да је извршено кривично дело за које се гони по службеној дужности, као материјалног услова. Имајући у виду наведено, произилази да су главна обележја истраге: а) она је несудска делатност; б) покреће се одлуком (наредбом) јавног тужиоца; в) води се против одређеног лица када постоје основи сумње да је учинилац кривичног дела за које се гони по службеној дужности и г) покреће се и против непознатог учиниоца ако постоје основи сумње да је учињено кривично дело за које се гоњење предузима по службеној

¹²² Проф. Др Саша Кнежевић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш, 2023, стр. 35

¹²³ Момчило Грубач и Д. Милошевић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право*, 2020. Београд, стр. 159

¹²⁴ *Ibid*, стр. 159-160

дужности.¹²⁵ Наредбу о спровођењу истраге јавни тужилац доноси пре или непосредно после прве доказне радње коју су предузели он или полиција у предистражном поступку, а најкасније у року од 30 дана од дана када је јавни тужилац обавештен о првој доказној радњи коју је полиција предузела. Међутим, како у истрази према осумњиченом, из законом предвиђених разлога, као најригорознија мера процесне принуде, може бити одређен притвор, за који је иначе неопходно да постоји виши степен сумње од основа сумње, односно основана сумња, која је у закону дефинисана као скуп чињеница које непосредно указују да је одређено лице учинилац кривичног дела, може се закључити да материјални услов за спровођење истраге не мора стриктно бити основ сумње, већ да се истрага против окривљеног може водити и на нивоу вишег степена сумње, односно када постоји оправдана сумња.¹²⁶ Иако је према члану 295. став 1. Законика о кривичном поступку¹²⁷ за покретање истраге довољно постојање основа сумње да је одређено лице учинило кривично дело, током саме истраге окривљеном може бити одређен притвор, који представља најстрожу меру процесне принуде. За његово одређивање неопходно је да постоји основана сумња, односно скуп чињеница које непосредно указују да је одређено лице учинило кривично дело, уз испуњење једног од законом алтернативно постављених услова.¹²⁸ Из тога произлази да, иако се истрага формално покреће на основу основа сумње, није реткост да њено спровођење у пракси често подразумева и постојање основане сумње, онда када је потребно применити тежу меру обезбеђења присуства окривљеног, односно притвор.¹²⁹

У наредби о спровођењу истраге се морају навести: лични подаци осумњиченог ако је познат, опис дела из кога произлазе законска обележја кривичног дела, законски назив кривичног дела и околности из којих произилазе основи сумње.¹³⁰ Заједно са наредбом о спровођењу истраге, осумњиченом и његовом браниоцу, доставља се и позив односно обавештење о првој доказној радњи којој могу присуствовати. Чињеница да се истрага отвара наредбом јавног тужиоца има значај за правни положај осумњиченог који се тиме обавештава да се против њега води кривични поступак, али како против наредбе

¹²⁵ Ibid, стр. 157-158

¹²⁶ Проф. др Милан Шкулић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право*, Правни факултет – Универзитет у Београду, 2020. година, стр. 322

¹²⁷ Чл. 295 ст. 1 Законика о кривичном поступку

¹²⁸ Чл. 211 ст. 1 Законика о кривичном поступку

¹²⁹ Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић - *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013., стр 247.

¹³⁰ Чл. 296 ст.3 Законика о кривичном поступку

није допуштена жалба, он нема могућност да се супротстави отварању истраге и затражи судску заштиту.¹³¹ Када се истрага покрене против непознатог учиниоца, па се у току истраге против непознатог учиниоца утврди његов идентитет, јавни тужилац ће допунити наредбу о спровођењу истраге. Истовремено са достављањем наредбе о спровођењу истраге осумњиченом и његовом браниоцу, јавни тужилац је дужан да обавести и оштећеног о покретању истраге и поучи га о његовим правима.¹³²

6.2. Поступање јавног тужиоца приликом спровођења истраге

Истрагу, дакле спроводи надлежни јавни тужилац. Законом може бити одређено да тужиоци једног јавног тужилаштва за подручје више јавних тужилаштава спровode истрагу, тако што ће бити образован истражни центар.¹³³

У истрази се прикупљају докази и подаци који су потребни да би се могло одлучити да ли ће се подићи оптужница или обуставити поступак, докази који су потребни да се утврди идентитет учиниоца, докази за које постоји опасност да се неће моћи поновити на главном претресу или би њихово извођење било отежано, као и други докази који могу бити од користи за поступак, а чије се извођење, с обзиром на околности случаја, показује целисходним.¹³⁴ Јавни тужилац предузима доказне радње, по правилу, само на подручју надлежности суда пред којим поступа, међутим када интерес истраге захтева, он може поједине доказне радње предузети и ван подручја овог суда, али је дужан да о томе обавести јавног тужиоца који поступа пред судом на чијем подручју предузима доказне радње. Уколико је у току истраге, јавном тужиоцу неопходна помоћ полиције (форензичка, аналитичка и др.) или других државних органа, а у вези са спровођењем истраге, они су дужни да му на његов захтев ту помоћ пруже. Правно лице је дужно да, на захтев јавног тужиоца, пружи помоћ за предузимање доказне радње која не трпи одлагање.¹³⁵

У току спровођења истраге, јавни тужилац има значајну улогу у координацији и надзору доказних радњи које се предузимају у циљу прикупљања релевантних доказа.

¹³¹ Момчило Грубач и Д. Милошевић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право*, 2020. Београд, стр. 158

¹³² Чл. 297 ст. 2 и ст. 3 Законика о кривичном поступку

¹³³ Чл. 298 ст. 2 Законика о кривичном поступку

¹³⁴ Чл. 295 ст. 2 Законика о кривичном поступку

¹³⁵ Проф. Др Милан Шкулић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право*, Правни факултет – Универзитет у Београду, 2020. година, стр. 323 и 324.

Законик о кривичном поступку Републике Србије пружа тужиоцима широка овлашћења за предузимање доказних радњи, истовремено им омогућавајући и преношење делова истраге на друге органе, као што су други јавни тужиоци и полиција.

- Поверавање доказних радњи другим јавним тужиоцима

Јавни тужилац који води истрагу има право да по потреби повери извођење појединих доказних радњи другим јавним тужиоцима који су надлежни пред судовима на чијем подручју те радње треба да се предузму. Наиме, када јавни тужилац процени да би, у циљу ефикаснијег и бржег спровођење истраге, целисходније било да извођење појединих доказних радњи повери другим јавним тужиоцима, посебно када су доказне радње распоређене на више географских подручја, он ће то и учинити замолним путем. Такође, као што сам већ напоменула, у случајевима када се ради о предузимању доказних радњи на подручју више судова, може се одредити један суд као центар за пружање правне помоћи, а јавни тужилац који поступа пред тим судом постаје задужен за извођење тих радњи.

Поверавање доказних радњи другим јавним тужилаштвима, подразумева да јавни тужилац коме буде поверено предузимање доказне радње има обавезу да исте спроведе у складу са законом, како би се обезбедило да све релевантне чињенице буду установљене и како би се избегао било какав пропуст у поступку, али и да, ако је потребно, предузме и додатне доказне радње које су повезане са основним повереним радњама, односно да предузме радње које не трепе одлагање, а чији исход може бити од значаја за поступак.

Када се испостави да јавни тужилац коме је било поверено предузимање одређене доказне радње није надлежан за извршење одређених радњи, он ће предмет уступити надлежном јавном тужиоцу и обавестити оног тужиоца који му је предмет поверио.¹³⁶ Међутим, јавни тужилац коме је поверено предузимање доказне радње није надлежан за одлучивање о прекиду и обустави истраге, већ је то ексклузивно право само тужиоца који му је у надлежност пренео предузимање неопходних доказних радњи.¹³⁷

¹³⁶ Ibid

¹³⁷ Проф. др Саша Кнежевић, *Кривично процесно - посебни део*, Правни факултет – Универзитет у Нишу, 2023., стр. 38-39

- Поверавање доказних радњи полицији

Полиција, као орган извршне власти игра кључну улогу у прикупљању и обезбеђивању доказа у току истраге, али њен рад увек мора бити под надзором и у складу са упутствима јавног тужиоца. Као што јавни тужилац има могућност да повери предузимање појединих доказних радњи другим јавним тужиоцима, тако исто то право има и према полицији. У складу са Закоником о кривичном поступку, полиција може бити задужена, најчешће и јесте, за радње као што су прикупљање материјалних доказа, за извршавање претресања лица, стана или других просторија, саслушање осумњиченог или испитивање сведока, одузимање документације или других материјала који могу бити од значаја за истрагу.¹³⁸

Важно је да се све доказне радње, без обзира ко их предузима (полиција или јавни тужилац), а могу их по наредби предузети и други државни органи и службе, спроводе у складу са законом, уз поштовање права осумњиченог и сведока, као и других учесника у поступку. Дакле, јавни тужилац поред тога што игра главну улогу у спровођењу истраге, са значајним овлашћењима за координацију доказних радњи и сарадњу са другим државним органима, има и велику одговорност која се односи на руковођење истрагом на начин на који се обезбеђује да све радње буду предузете и извођене у складу са законом и без пропуста који би могли угрожавати ваљаност прикупљених доказа.

6.3. Делатност јавног тужиоца ради правичног спровођења истраге

Јавни тужилац је дужан да се стара о законитом предузимању свих доказних радњи у истрази, да би се тако прикупљени докази уопште могли користити у кривичном поступку. Он је дужан да своју делатност спроводи тако да се у току истраге стара о томе да права која су Закоником гарантована осумњиченом, као и права оштећеног и других учесника у поступку, која су јасно су дефинисана Закоником, поштују. Према међународним стандардима који су установљени у акту Препорука Савета Европе број (2000) 19, који је усвојен 06. Октобра 2000. године од стране Комитета министара Савета Европе, јавни тужилац је дужан да истрагу води непристрасно, ефикасно и у складу са правима грађана, посебно водећи рачуна о забрани прибављања доказа незаконитим

¹³⁸ Ibid

средствима. Јавни тужиоци не би требало да износе доказе против осумњичених за које знају или основано сумњају да су прибављени на противзаконит начин и коришћењем недозвољених средстава.¹³⁹

Обавезе јавног тужиоца у вези са позивањем осумњиченог, обезбеђењем браниоца осумњиченом, а осумњичени нема изабраног браниоца, прикупљање доказа у корист одбране, предузимање доказних радњи у корист одбране, обавештавањем оштећеног и координацијом доказних радњи, су од кључног значаја за правилно спровођење истраге, при чему тужиочева примарна дужност која се огледа у предузимању кривичног гоњења и заступању оптужбе, не сме бити у супротности са његовом дужношћу да са једнаком пажњом испитује како чињенице које иду на штету окривљеног, тако и чињенице које иду у корист његове одбране, поштујући при том претпоставку невиности осумњиченог. Свака од предузетих радњи има за циљ прикупљање доказа на основу којих ће јавни тужилац донети одлуку о оптужењу, али исто тако њихов циљ мора бити и очување права свих учесника, спречавање утицаја на сведоке и вештаке, чиме се обезбеђује правичност и законитост поступка. Јасно дефинисаном процедуром и обавезама, закон гарантује да се кривични поступак води на правичан начин, уз поштовање права осумњиченог и других учесника у поступку.

Оваква процедура јесте пут којим тужилац мора да корача ради правичног спровођа поступка и уопште, ради очувања „употребне“ вредности доказа прикупљених у поступку предузимања доказних радњи у истрази.

6.4. Присуство доказним радњама

Јавни тужилац је дужан да браниоца осумњиченог позове на саслушање осумњиченог, како би право осумњиченог на правично суђење било реализовано. Поред тога, тужилац је обавезан да обавести оштећеног о времену и месту испитивања сведока или вештака, чиме се омогућава оштећеном да активно учествује у поступку и тиме штити своја права. Обавеза позивања браниоца и обавештавања оштећеног има за циљ очување транспарентности поступка и право свих учесника да се упознају са радњама које се предузимају. Закон предвиђа изузетке од општих правила када је у питању

¹³⁹ *The Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System*-Recommendation Rec (2000)19, was prepared by the Committee of Experts on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System, october 2000, str. 8

испитивање сведока. У поступцима за кривична дела за која је одређено поступање јавног тужилаштва посебне надлежности, тужилац може испитати сведока и без присуства осумњиченог и његовог браниоца, уколико оцени да би њихово присуство могло утицати на исказ сведока. Овај изузетак има за циљ заштиту сведока од потенцијалних притисака или утицања на њихов исказ.

Међутим, оно што је важно напоменути, јесте да се судска одлука не може заснивати „у одлучујућој мери“ на исказу таквог сведока, што значи да такав доказ има „лимитиран значај“.¹⁴⁰ Да исказ сведока дат у истрази без присуства браниоца окривљеног има доказну снагу, потврђује и Решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2 389/2015 од 21.04.2015. године. Наиме, решењем Основног суда у Крагујевцу потврђена је оптужница Основног јавног тужиоца у Крагујевцу. На исто је потом изјављена жалба браниоца окривљеног. Према ставу Апелационог суда, жалба браниоца је неоснована, не могу се прихватити жалбени наводи браниоца да је окривљеном повређено право на одбрану. „Исказ оштећеног који је дао у својству сведока дат у истрази може се корисити као доказ без обзира што бранилац окривљеног није присуствовао испитивању па тиме није био ни у могућности да поставља питања оштећеном, уколико је јавни тужилац позвао браниоца да присуствује испитивању, али је он обавестио суд да због обуставе рада адвоката неће присуствовати испитивању, након чега је јавни тужилац затражио и добио одобрење судије за претходни поступак за испитивање оштећеног у својству сведока“. Бранилац окривљеног, био је дакле, уредно обавештен од стране јавног тужиоца о испитивању оштећеног. Оштећени је по одобрењу судије за претходни поступак, испитан од стране јавног тужиоца. Истом, бранилац самовољно није присуствовао, при чему право на одбрану окривљеног није повређено.¹⁴¹

Осумњичени, његов бранилац и оштећени имају право, али не и обавезу да присуствују увиђају. Присуство омогућава осумњиченом и његовом браниоцу да активно учествују у истражном поступку и предложи питања или изнесу примедбе у вези са прикупљеним доказима. Оштећени такође, има могућност да буде упознат са околностима које се односе на предмет увиђаја. Уколико осумњичени има браниоца, тужилац ће, по правилу, позивати или обавештавати само браниоца у вези са доказним

¹⁴⁰ Проф. др Милан Шкулић, *op. cit.*, *Кривично процесно право*, Правни факултет – Универзитет у Београду, 2020. година, стр. 324

¹⁴¹ Решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2 389/2015 од 21.04.2015. године

радњама. Ако је осумњичени у притвору, а доказна радња се предузима ван седишта суда, тужилац одлучује да ли је неопходно присуство осумњиченог.¹⁴²

Јавни тужилац може предузети доказне радње и у одсуству осумњиченог, браниоца или оштећеног. То ће бити у случају ако је позив или обавештење било правилно упућено, а лице се није одазвало.

Такође, уколико осумњичени и његов бранилац нису уредно позвани, као и уколико се истрага води против непознатог учиниоца, тужилац може предузети доказне радње само уз претходно одобрење судије за претходни поступак. Лица која присуствују доказним радњама имају право да предложе јавном тужиоцу да постави одређена питања осумњиченом, сведоку или вештаку, а уз дозволу тужиоца, могу постављати питања и непосредно. Ова могућност пружа свим учесницима право да активно учествују у доказном поступку. Такође, осумњиченом, браниоцу и оштећеном стоји на располагању могућност предлагања прикупљања нових доказа или указивање на евентуалне неправилности у току истражних радњи. Ова лица имају право да захтевају да се њихове примедбе унесу у записник, чиме се гарантује да ће њихови ставови бити званично забележени и узети у обзир.¹⁴³

Јавни тужилац је обавезан да обавести стручног саветника да може присуствовати вештачењу, које је један од најважнијих елемената у процесу прикупљања доказа. Стручни саветник има задатак да пружи мишљење о стручним питањима која су у вези са доказима који се прикупљају, а о којима јавни тужилац и суд немају стручна знања. У случају постојања евентуалних нејасноћа или постојања потребе за додатним објашњењима у вези са прикупљеним доказима или током саслушања осумњиченог, јавни тужилац може затражити мишљење од стручног лица које има одговарајуће знање и искуство у тој области. Стручна лица могу пружити стручна објашњења у вези са техничким или стручним питањима која се постављају у вези са доказима. Осумњичени или његов бранилац могу тражити да стручно лице

¹⁴² Проф. др Милан Шкулић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право*, Правни факултет – Универзитет у Београду, 2020. година, стр. 324-325

¹⁴³ Проф. др Милан Шкулић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право*, Правни факултет – Универзитет у Београду, 2020. година, стр.325

пружи ближа објашњења, чиме се омогућава да разјасне све релевантне околности, како оне које не иду, тако и оне које иду у корист одбране.¹⁴⁴

6.5. Прикупљање доказа и материјала у корист одбране

Законик чланом 6. ставом 4.¹⁴⁵ обавезује јавног тужиоца, као и полицију, да непристрасно разјасни сумњу о кривичном делу и да са једнаком пажњом испитује чињенице које терете окривљеног и чињенице које иду у корист његове одбране.

С тим у вези Законик прописује две специфичне форме деловања обе стране у корист одбране, током истраге којом координира јавни тужилац:

- прикупљање доказа и материјала у корист одбране;
- предузимање доказних радњи у корист одбране.

Теоретичари ове активности одбране називају „паралелном истрагом“.

Осумњичени и његов бранилац могу прикупљати доказе и материјал који иде у корист одбране, то је њихово право, могућност, али не и дужност. Они имају право да самостално прикупљају доказе који могу ићи у прилог одбрани. Осумњичени и његов бранилац могу:

- да разговарају са лицима за које могу дати корисне информације за одбрану, као и да од њих добију писане изјаве и обавештења, уз њихову сагласност, с тим што се ово неће односити на оштећена лица или оне који су већ били испитани од стране полиције или тужилаштва;
- да уђу у приватне просторије или у просторе који нису јавни, као и у стан или просторије које су у вези са станом, уз пристанак власника тих просторија;
- да од физичких или правних лица преузму предмете и документацију, као и да добију информације које та лица поседују, уз њихову сагласност. При том, треба да издају потврду са пописом преузетих предмета и докумената.

¹⁴⁴ Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић, ор. cit., Приручник за примену Законика о кривичном поступку, стр. 251

¹⁴⁵ Чл. 6 ст. 4 Законика о кривичном поступку

Писане изјаве и обавештења која су прикупљена на овај начин могу се користити током испитивања сведока, провере веродостојности његовог исказа, или када се одлучује да ли ће одређено лице позвати да буде испитано као сведок, али не и као доказ на коме се може заснивати пресуда. Прикупљање доказа и материјала у корист одбране у истрази могуће је једино уз пристанак лица од којих се прибављају изјаве, обавештења и материјали.¹⁴⁶

И док је прикупљање материјала и доказа у корист одбране, те вођење „двоструке истраге“ у нашем кривичном законодавству само могућност, у адверзијалном систему који је заступљен у Сједињеним Америчким Државама, то је обавеза браниоца. Једна од кључних обавеза браниоца јесте спровођење сопствене истраге у којој ће бити прикупљени докази који иду у корист одбране. Ово је неопходно јер равнотежа између тужилаштва и одбране не може бити остварена без активног учешћа обе стране у истражном поступку.¹⁴⁷

6.6. Делатност и предузимање доказних радњи у корист одбране

Уколико осумњичени и његов бранилац сматрају потребним предложиће јавном тужиоцу предузимање одређене доказне радње. Уколико јавни тужилац о предлогу за предузимање радње не одлучи у року од осам дана од дана подношења предлога, или исти одбије, осумњиченом и његовом браниоцу стоји на располагању, супстидијарно могућност да поднесу предлог судији за претходни поступак, који такође има рок од осам дана да по предлогу одлучи. Уколико судија за претходни поступак предлог усвоји, он ће наложити јавном тужиоцу да у одређеном року предузме доказну радњу. Реч је међутим, о инструктивном законском року, с обзиром да законодавац није предвидео никакве процесне последице уколико јавни тужилац не поступи по налогу судије за претходни поступак. Међутим, за разлику од прикупљања доказа и материјала у корист одбране, чији је доказни значај лимитиран, предузимање доказних радњи у корист одбране нема лимитиран доказни значај јер се те радње спроводе у складу са свим

¹⁴⁶ Проф Др Саша Кнежевић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право – посебни део*, Правни факултет – Универзитет у Нишу 2019. година, стр. 30

¹⁴⁷ Karolina Kremens -*Powers of the Prosecutor in Criminal Investigation A Comparative Perspective*, 2021. година, стр. 193

формалним захтевима Законика о кривичном поступку, а обзиром на то имају доказни кредибилитет, те се на њима може заснивати судска одлука.¹⁴⁸

6.7. Упознавање са прикупљеним доказима

Јавни тужиоци би требало да настоје да очувају принцип „једнакости оружја“, посебно упознавањем одбране, осим уколико законом није другачије прописано, са свим информацијама и доказима које поседују, а које могу утицати на правичан поступак.¹⁴⁹

Осумњиченом који је саслушан и његовом браниоцу, јавни тужилац је дужан да у примереном року, довољном за припремање одбране, омогући да размотре списе и разгледају предмете који служе као доказ. Разматрање списка и разгледање предмета који служе као доказ може се, у случају када је више лица осумњичено за кривично дело, одложити док јавни тужилац не саслуша последњег осумњиченог који је доступан. Након разматрања списка и разгледања предмета јавни тужилац ће позвати осумњиченог и његовог браниоца да у одређеном року ставе предлог за предузимање одређених доказних радњи.¹⁵⁰ По прикупљању доказа и материјала у корист одбране, осумњичени и његов бранилац, дужни су да јавног тужиоца обавесте о томе и да му пре завршетка истраге омогуће разматрање списка и разгледање предмета који служе као доказ. Уколико предлог за предузимање одређене доказне радње буде одбијен, уопште не буде ни поднет или ако осумњичени и његов бранилац не обавесте јавног тужиоца и не омогуће му разгледање списка и предмета који служе као доказ, односно нису прикупљали материјале и доказе током истраге, а јавни тужилац не сматра неопходним предузимањем нове доказне радње, он ће одлучити о завршетку истраге,¹⁵¹ сходно чл 303 ст 4 ЗКП-а.¹⁵²

¹⁴⁸ Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић, ор. cit., *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, стр. 254

¹⁴⁹ *The Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System*-Recommendation Rec (2000)19, was prepared by the Committee of Experts on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System, october 2000, str. 8

¹⁵⁰ Чл. 303 ст. 2 Законика о кривичном поступку

¹⁵¹ Проф. Др Милан Шкулић, ор. cit., *Кривично процесно право*, Правни факултет – Универзитет у Београду, 2020. година, стр. 256

¹⁵² Чл. 303 ст. 4 Законика о кривичном поступку

6.8. Чување тајне

С обзиром на деликатну природу истраге, јасно је да она није јавног карактера. Ради заштите интереса националне безбедности, јавног реда и морала, интереса малолетника, приватности учесника у поступку или других оправданих интереса у демократском друштву, орган поступка који предузима доказну радњу, уколико је то неопходно, лицима која саслушава, односно испитује или која присуствују доказним радњама или разгледају списе предмета истраге, наредиће да чувају као тајну одређене чињенице или податке које су том приликом сазнала и упозориће их да одавање тајне представља кривично дело, у складу са законом. Ова наредба јавног тужиоца унеће се у записник о доказној радњи, односно забележиће се на списима који се разгледају, уз потпис лица које је упозорено.¹⁵³

6.9. Санкције за нарушавање реда

Јавни тужилац ће опоменути лице које за време предузимања доказне радње нарушава ред, што је најблажа санкција за нарушавање реда и непоштовање процесне дисциплине, јер је поштовање реда обавеза свих лица која присуствују доказним радњама. Међутим, уколико лице настави да нарушава ред у истрази тужилац га може новчано казнити до 150.000,00 динара.¹⁵⁴ Лице кажњено новчаном казном може изјавити жалбу на решење којим је изречена новчана казна, а о жалби одлучује ванпретресно веће, а сама жалба нема суспензивно дејство. Уколико учешће лица које нарушава ред није неопходно, то лице може бити удаљено са места где се предузима доказна радња. Међутим, то лице може присуствовати извођењу доказне радње која следи, након радње са које је удаљено због непоштовања процесне дисциплине и нарушавања реда.

7. Проширење истраге

Истрага се спроводи само у погледу осумњиченог и кривичног дела на које се односи наредба о спровођењу истраге. Међутим, уколико је истрагу која је већ у току неопходно проширити у односу на неко друго кривично дело и/или против другог лица,

¹⁵³ Проф. Др Саша Кнежевић, *ор. cit.*, *Кривично процесно право*, Правни факултет- Универзитет у Нишу, 2023. година, стр.45

¹⁵⁴ Чл. 305 ст. 1 Законик о кривичном поступку

јавни тужилац ће сходно чл. 306 ст. 2 наредбом проширити истрагу.¹⁵⁵ Када до проширења истраге дође, важе одредбе чл. 296. и 297. ЗКП-а које се односе на наредбу о спровођењу истраге и достављање наредбе осумњиченом.¹⁵⁶

То ће бити случај када је пријављено неко од дела за које се гоњење предузима по службеној дужности, чији учинилац још увек није познат органима гоњења, али у међувремену полиција достави извештај о расветљавању, о идентитету учиноца, јавном тужиоцу. Јавни тужилац ће донети наредбу о спровођењу истраге која ће се односити само на осумњиченог чији је идентитет утврђен. Међутим, уколико се након прикупљених доказа и саслушања осумњиченог испостави да је пријављено дело учињено у саизвршилаштву са још једним лицем, јавни тужилац ће донети наредбу о проширењу истраге која се односи на саизвршиоца.

8. Делатност јавног тужиоца поводом прекида и обуставе истраге

Јавни тужилац ће обавезно прекинути истрагу када код осумњиченог после учињеног кривичног дела наступи душевно обољење или душевна поремећеност или каква друга тешка болест због које не може учествовати у поступку, као и када нема предлога оштећеног или одобрења надлежног државног органа за гоњење, или се појаве друге околности које привремено спречавају гоњење, односно недостатак активне процесне легитимације и процесне способности. Јавни тужилац факултативно, може прекинути истрагу ако:

- се не зна где је боравиште осумњиченог;
- је осумњичени у бекству или иначе недостижан државним органима.

Јавни тужилац ће прикупити све доказе о кривичном делу осумњиченог до којих се може доћи, пре него што донесе наредбу о прекиду истраге, а уколико је истрага прекинута јер је осумњичени у бекству, односно недостижан државним органима, јавни тужилац ће предложити да се према осумњиченом одреди притвор. Јавни тужилац

¹⁵⁵ Чл. 306 ст. 2 Законика о кривичном поступку

¹⁵⁶ Чл. 306 Законика о кривичном поступку

истрагу може наставити тек када престану да постоје сметње које су њен прекид и проузроковале.¹⁵⁷

Уколико се испостави да пријављено дело не представља кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности, односно уколико је кривично гоњење застарело, или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење, као и ако нема довољно доказа за оптужење, јавни тужилац може донети наредбу којом одустаје од кривичног гоњења и обуставља истрагу, о чему ће обавестити осумњиченог и оштећеног.¹⁵⁸

9. Завршетак и допуна истраге

Када јавни тужилац сматра да је стање ствари довољно разјашњено, донеће наредбу о завршетку истраге, коју ће доставити осумњиченом и његовом браниоцу и обавестиће оштећеног. Јавни тужилац ће, пре доношења наредбе о завршетку истраге прибавити податке о осумњиченом, који се узимају приликом првог саслушања уколико недостају или их треба проверити, то су подаци који се односе на раније осуде, а уколико осумњичени још увек издржава кривичну санкцију која се састоји у лишењу слободе, прибавиће и податке о његовом понашању за време издржавања кривичне санкције. По потреби, прибавиће и податке о ранијем животу осумњиченог, приликама у којима живи као и о другим околностима које се односе на његову личност, при чему јавни тужилац може наложити прегледе или психолошка испитивања осумњиченог. Уколико би при изрицању казне осумњиченом, коме су раније већ изречене казне, постојала могућност за изрицање јединствене казне, којом би биле обухваћене и претходно изречене казне, јавни тужилац ће затражити списе предмета у којима су донете ове пресуде, односно оверени препис правноснажне пресуде.¹⁵⁹

Јавни тужилац је дужан да, уколико не заврши истрагу против осумњиченог у року од шест месеци, односно у року од годину дана, уколико је реч о кривичном делу по коме поступа јавно тужилаштво посебне надлежности, што је одређено посебним законом, обавести непосредно вишег јавног тужиоца о разлозима због којих истрага није

¹⁵⁷ Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић, *op. cit.*, *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, стр. 259-260.

¹⁵⁸ Чл. 308 Законика о кривичном поступку

¹⁵⁹ Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић, *op. cit.*, *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, стр. 261-262.

окончана у року. Непосредно виши јавни тужилац је дужан да предузме мере ради окончања истраге. Уколико јавни тужилац по окончању истраге одлучи да од кривичног гоњења одустане, он ће о томе у року од осам дана обавестити осумњиченог и оштећеног, поучиће га о његовом праву да поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу. Јавни тужилац може, након што донесе наредбу о завршетку истраге, по сопственој иницијативи или на предлог осумњиченог и његовог браниоца, донети наредбу о допуни истраге. Уколико је наредба донета по предлогу осумњиченог и његовог браниоца, примењиваће се одредбе члана 302 ЗКП-а¹⁶⁰ које се односе на предузимање доказних радњи у корист одбране.

10. Приговор због неправилности у току истраге

Осумњичени и његов бранилац имају право да, чим сазнају за неправилности у току истраге или посумњају на намерно одуговлачење истраге, а најкасније до завршетка исте, поднесу приговор непосредно вишем јавном тужиоцу. Виши јавни тужилац је у обавези да донесе одлуку у року од осам дана по пријему приговора, прихватајући га или одбијајући. Против његове одлуке није дозвољена жалба или приговор. Уколико решењем усвоји приговор, издаће наредбу нижем тужиоцу да отклони уочене неправилности у истрази. Ако приговор буде одбијен, осумњичени и његов бранилац могу поднети притужбу судији за претходни поступак у року од осам дана од пријема одлуке вишег тужиоца. Уколико судија оцени да је притужба оправдана, наложиће да се предузму одговарајуће мере како би се исправиле грешке и неправилности до којих је дошло у току истраге.¹⁶¹

¹⁶⁰ Чл. 302 Законика о кривичном поступку

¹⁶¹ Чл. 312 Законика о кривичном поступку

Закључак

Јавно тужилаштво је било и остаће неизоставни део кривичног правосуђа. Сада јавно тужилаштво чине главни јавни тужилац и јавни тужиоци, који уживају одређени степен самосталности, административно особље, као и одређени број јавнотужилачких приправника и сарадника.

Овај државни орган, надлежан за кривично гоњење, а чија је колевка Француска, прошао је много реформи како у свету, тако и код нас, да би коначно био дефинисан, уређен и организован на начин који нам је данас познат. Свако јавно тужилаштво реперезентује главни јавни тужилац и јавни тужиоци који поступају по појединим предметима. Они поштујући, како начела кривичног поступка, тако и начела на којима се темељи уређење јавног тужилаштва, истовремено врше функцију чувара законитости и уставности, као и чувара правде и правичности.

У кривичним поступцима, независност судства без самосталности тужилаштва је готово безначајна, јер се управо на активностима кривично-процесних странака темељи чињенични основ судске пресуде. Друштвени интерес, због кога се иначе и води кривични поступак, захтева да се утврди потпуна и неспорна истина о чињеницама које чине основу кривичне одговорности окривљеног, јер кажњен сме бити само онај окривљени, чија је кривична одговорност потпуно и неспорно утврђена. На овом темељу засновано је и право државе на кажњавање – тзв. *Ius puniendi*.¹⁶²

Функција јавног тужилаштва као државног органа, онаква каква је и замишљена да она буде, не би могла бити без поштовања начела на којима се темељи уређење јавног тужилаштва. Само уређење, ма колико оно било квалитетно, и сами закони, ма колико деловали правично, не значе готово ништа наспрам интегритета носилаца јавнотужилачке функције. Сваки јавни тужилац без обзира на ранг тужилаштва коме припада мора при сваком свом поступку имати на уму да он у датом тренутку репрезентује тужилаштво, као државни орган, узимајући у обзир свој хијерархијски положај и имајући на уму да чак и ако му буде упућено обавезно упутство, а он из оправданих разлога сматра да не постоје услови за његово извршење, може да се обрати Комисији за одлучивање о приговору против обавезног упутства за рад и поступање у

¹⁶²М. Ђорђевић, *Улога јавног тужиоца у савременом кривичном поступку*, мастер рад одбрањен новембра 2020 године, на Правном факултету Универзитета у Нишу, стр. 14

појединачном предмету, приговору против решења о супституцији и приговору против решења о деволуцији, која ће у прописаном поступку, покренутим његовим приговором, преиспитати исто, ако за то буде било потребе. Шефица Канцеларије јавног европског тужиоца, Лаура Ковеша је једном приликом изјавила: „Није битно колики је притисак, ја ћу радити свој посао”.¹⁶³

Предистражни и истражни поступак представљају кључне фазе кривичног гоњења које морају бити у потпуности усклађене са основним принципима законитости, правичности и ефикасности. Одлуке тужилаца имају директан утицај на функционисање кривичног правосуђа, а њихова способност да балансирају између ефикасног гоњења и заштите права странака у поступку кључна је за поверење грађана у правосудни систем.

Иако постоји релевантан правни оквир у Србији, у пракси се и даље сусрећемо са изазовима као што су недовољна обученост правосудних кадрова, преоптерећеност институција и слабење координације и сарадње између релевантних органа, што директно утиче на квалитет, брзину и транспарентност поступка.

Кључна улога тужилаца у процени доказа и одлучивању о покретању или обустављању поступка захтева успостављање јасних и доследних стандарда који ће осигурати њихову одговорност и транспарентност у примени дискреционог права. Јачање међусекторске сарадње, посебно између полиције, тужилаштва и судова, као и стручна едукација и континуирана обука свих учесника у процесу, морају бити стављени у фокус реформских активности.

Сматрам да би се већа ефикасност органа предистражног и истражног поступка могла постићи кроз повећање кадровских капацитета и техничке опремљености, како би се смањила преоптерећеност и убрзао ток поступка, успостављање јединственог информационог система који би омогућио ефикаснију размену података и бољу координацију између свих органа укључених у предистражни и истражни поступак, развој и примена обавезних програма обуке и стручног усавршавања, са посебним акцентом на људска права, стандарде владавине права и савремене технике прикупљања и процене доказа, као и увођење мера за праћење и вредновање рада тужилаца и

¹⁶³ KLS.com, by Vadim Ghirda-EU's Chief Prosecutor Kovesi vows not to bend under pressure, Oct.8.2019.

истражних органа, са циљем побољшања квалитета и квантитета одлука, смањења неправилности, као и сарадње између органа међусобно.

На овај начин држава би могла да ојача своје правосудне институције, обезбеди већу транспарентност и правичност кривичног поступка и усагласи националне стандарде са европским и међународним правним оквирима. Коначно, кроз примену ових мера, било би могуће остварити веће поверење грађана у правду и унапредити укупну ефикасност кривичног гоњења, што је неприкосновени предуслов владавине права и заштите људских права у демократском друштву.

Литература

Попис коришћене литературе:

1. Проф. др Саша Кнежевић, Кривично процесно право – општи део, 2023 године, Правни факултет Универзитета у Нишу
2. Проф. др Саша Кнежевић, Кривично процесно право - посебни део, 2023 године, Правни факултет Универзитета у Нишу
3. Проф. др Војислав Ђурђић, Др Горан Илић, Радован Лазић, Ливија Панић Милетић, Лазар Лазовић, Светлана Ненадић, Миљан Дедић, Томо Зорић. Драган Јовановић, Лепосава Вујановић Порубовић, Др Марина Матић Бошковић - Јавно тужилаштво и полиција-Изазови тужилачке истраге, Децембар 2017. године
4. Др Горан Илић, Др Марина Матић Бошковић, Јавно тужилаштво у Србији – Историјски развој, међународни стандарди, упоредни модели и изазови модерног друштва, Београд, 2019. године;
5. Проф. Др Милан Шкулић, Доминантне карактеристике основних великих кривичнопроцесних система и њихов утицај на реформу српског кривичног поступка, Правни факултет-Универзитет у Београду, 2013. Година
6. Д. Петровић, Јавни тужилац у Југословенском кривично-процесном праву, магистарски рад одбрањен на Правном факултету Универзитета у Београду, Београд 1979. године,
7. В. Ђурђић, Н. Ранђеловић, Г. Илић, Српско државно тужилаштво 1804–2004, Ниш 2004.
8. Л. Драгојловић, Делатност судова у Ужичкој републици, Титово Ужице 1981.
9. Доц. др Мирослав Ђорђевић и Др Милош Станић - Српски кораки ка Европском правосуђу-реформа уставног и законског оквира правосуђа 2021.-2023.
10. Проф. др Станко Бејатовић Проф. Др Милан Шкулић Др Горан Илић, Приручник за примену Законика о кривичном поступку,
11. Васиљевић, Т. (1981). Систем кривичног процесног права СФРЈ. Београд: Савремена администрација,
12. Проф. др Чедомир Стевановић, Проф. др Војислав Ђурђић – „Кривично процесно право – општи део" Ниш, 2006. Године

13. Проф. др Станко Бејатовић Проф. др Милан Шкулић Др Горан Илић- Приручник за примену Законика о кривичном поступку
14. Др Снежана Бркић и Др Татјана Бугарски - „ Кривично процесно право I“ – Правни факултет, Универзитета у Новом Саду, 2022. Године
15. Проф др Милан Шкулић -Кривично процесно право – Правни факултет – Универзитета у Београду, 2020. године
16. Момчило Грубач и Д. Милошевић Кривично-процесно право, 2020. Београд
17. Лепосава Вујановић-Порубовић, Наташа Кривокапић-Читаковић „Искуства и уочени проблеми до завршне примене начела опортунитета кривичног гоњења" – Законик о кривичном поступку и јавно тужилаштво: (de lege lata-de lege ferenda) Станко Бејатовић и др. – Београд: Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, 2009. године
18. Наталија Живковић-Предности и мане тужилачке истраге - АНАЛИ, вол. 65, бр. 3, Правни факултет-Универзитета у Београду, 2017. године
19. IKEAZOR AKARAIWE, Esq, LL.B, B.L, CH.MC, ACIArb (UK), THE PROSECUTOR'S HANDBOOK for the Ministry of Justice, Enugu Stat-Nigeria, 2013.
20. P. Verrest, „The French Public Prosecution Service”, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 8, No. 3, 2000.
21. J. H. Langbein, Controlling Prosecutorial Discretion in Germany, University of Chicago Law Review, Vol. 41, No. 3, 1974.
22. A. Hans-Jörg, ‘Criminal Prosecution: Developments, Trends and Open Questions in the Federal Republic of Germany’, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol 8, No. 3, 2000, 245-256; T. Weigend, ‘The Prosecution Service in the German Administration of Criminal Justice’ u P. J. P. Tak (ur.) Tasks and powers of prosecution service in the EU member states (vol 1), Wolf Legal Publishers, 2004.
23. P. C. Stenning, Appearing for the Crown: A legal and historical review of criminal prosecutorial authority in Canada, Brown Legal Publications, Cowansville 1986.
24. International Center for Transitional Justice RESEARCH REPORT Guiding and Protecting Prosecutors Comparative Overview of Policies Guiding Decisions to Prosecute October 2019
25. Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине, Модул 1 Кривична област-истражни поступак, Сарајево, јануар 2006. Године

26. The Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System"-Recommendation Rec (2000)19, was prepared by the Committee of Experts on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System, october 2000,
27. Powers of the Prosecutor in Criminal InvestigationA Comparative Perspective Karolina Kremens, 2021. година

Попис истраживачке грађе

Одлуке домаћих судова:

1. Решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2 389/2015 од 21.04.2015. године;

Прописи:

1. Закон о јавном тужилаштву („Службени ласник РС“ бр. 10/23)
2. Устав Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)
3. Законик о кривичном поступку, ("Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС)
4. Одлука АВНОЈ-а број 133 од 03.02.1945. године о установљењу и надлежности јавног тужиоца Демократске Федеративне Југославије (Службени лист ДФЈ, бр. 4/45.)
5. Закон о јавном тужилаштву 1946. године (Службени лист ФНРЈ, br. 60/46)
6. Закон о јавном тужилаштву из 1989. године (Службени гласник СР Србије, бр. 45/89.)
7. Закон о јавном тужилаштву Републике Србије из 1991. године (Службени гласник РС, бр. 43/91)
8. Закон о јавном тужилаштву из 2001. године (Службени гласник РС бр. 63/2001, 42/2002, 39/2003, 44/2004, 51/2004, 61/2005, 46/2006, 106/2006.)
9. Закон о јавном тужилаштву („Службени гласник РС", br. 116/2008 и 104/2009)
10. Текст Акта о промени Устава о коме се гласало 16.01.2022. године
11. Саопштење Владе- Усвојен сет предлога правосудних закона којима се спроводе промене Устава, Београд, 17. јануар 2023.

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

У овом мастер раду биће пре свега, речи о појму јавног тужилаштва, његовом историјском развоју, као и о његовом поступању у предистражном и истражном поступку. Фокус рада биће на правном и практичном пољу деловања јавног тужиоца у предистражном поступку и истрази у оквиру кривичнопроцесног система Републике Србије. Циљ рада је да се укаже на значај активне улоге јавног тужиоца у фази прикупљања обавештења и доказа који претходе формалном покретању кривичног поступка, као и у спровођењу и надзору над истрагом. Посебна пажња посвећена је сарадњи тужилаштва са полицијом, као и гаранцијама заштите људских права у раној фази кривичног поступка. Аутор анализира начин на који тужилац прикупља информације у предистражној фази, покреће истрагу и сарађује са органима унутрашњих послова и другим надлежним телима. Посебно је наглашена важност поштовања људских права и кроз анализу закона и судске праксе, указује се на потребу за сталним унапређењем тужилачке делатности у функцији правде и владавине права. Закључак рада истиче да јавни тужилац мора бити самосталан, стручно оспособљен и ефикасан како би успешно реализовао своју улогу у модерном кривичноправном систему.

Кључне речи: Јавни тужилац, делатност јавног тужиоца, предистражни поступак, истрага

The Activities of the Public Prosecutor in the Preliminary Proceedings and Investigation

SUMARRY AND KEYWORDS

This master's thesis primarily discusses the concept of the public prosecutor's office, its historical development, as well as its actions in the pre-investigation and investigation process. The focus is placed on the legal and practical aspects of the role of the public prosecutor during the preliminary inquiry and investigation phases within the criminal procedure system of the Republic of Serbia. The objective of this paper is to highlight the importance of the prosecutor's active role in the collection of information and evidence prior to the formal initiation of criminal proceedings, as well as in conducting and supervising investigations. Special attention is given to the cooperation between the prosecution and the police, as well as to the guarantees for the protection of human rights in the early stages of criminal proceedings. The author analyzes how the prosecutor gathers information in the pre-investigation phase, initiates investigations, and collaborates with law enforcement agencies and other competent bodies. The importance of respecting human rights is particularly emphasized, and through an analysis of legislation and case law, the paper points to the need for continuous improvement of prosecutorial work in the service of justice and the rule of law. The conclusion stresses that a public prosecutor must be independent, professionally qualified, and efficient in order to effectively fulfill their role in a modern criminal justice system.

Keywords: Public prosecutor, prosecutorial activity, preliminary inquiry, investigation

Биографија

Анђела Н. Лазих рођена је у Београду, 08.12.1999. године. Завршила је средњу Економско-трговинску школу у Приштини, са привременим седиштем у Лапљем Селу, смер правни техничар 2018. године, након чега уписује Правни факултет - Универзитет у Нишу, дипломирала је у септембру 2023. године. У октобру исте године почиње са радом у једној адвокатској канцеларији у Нишу, ради стицања практичног знања и искуства, али се у именик адвокатских приправника Адвокатске коморе у Нишу уписује 05.04.2024. године, са циљем обављања приправничког стажа ради полагања правосудног испита. Поводом конкурса који је огласило Министарство правде септембра 2024. године кандидаткиња је конкурисала за радно место јавнотужилачког приправника. Након одржаног пријемног испита, 19.03.2025. године кандидаткиња је примљена у радни однос на три године на радно место јавнотужилачког приправника у Основном јавном тужилаштву у Прокупљу, где ће наставити са обављањем преосталог дела приправничког стажа. Након положеног правосудног испита, и након три године искуства у правној струци, по полагању истог, планира да конкурише за основног јавног тужиоца. Кандидаткиња познаје рад на рачунару, а од страних језика говори енглески.